O LJUBEZNI

DVANAJST SAMARITANSKIH GOVOROV

V STOLNI CERKVI SV. NIKOLAJA V LJUBLJANI
GOVORIL

Dr. MIHAEL OPEKA

STOLNI KANONIK IN UČITELJ HOMILETIKE NA VSEUČILIŠČU
V LJUBLJANI

1—3 TISOČ

V LJUBLJANI 1923

ZALOŽILA PRODAJALNA K. T. D. H. NIČMAN
NATISNILA JUGOSLOVANSKA TISKARNA

O LJUBEZNI

DVANAJST SAMARITANSKIH GOVOROV

V STOLNI CERKVI SV. NIKOLAJA V LJUBLJANI
GOVORIL

DR. MIHAEL OPEKA

STOLNI KANONIK IN UČITELJ HOMILETIKE NA VSEUČILIŠČU V LJUBLJANI

1—5 TISOČ

V LJUBLJANI 1923

ZALOŽILA PRODAJALNA K. T. D. H. NIČMAN

NATISNILA JUGOSLOVANSKA TISKARNA

Imprimatur.

Škof. ordinariat v Ljubljani, dne 20. julija 1923, štev. 2466.

V imenu gospoda knezoškofa:

J. Dostal m. p.,
ravn.

Kazalo.

Stran

Uvod 5

I. Kaj? kdo? in zakaj? 7
II. Ljubezen do sovražnikov 16
III. Telesna dela usmiljenja 25
IV. Bolniki 34
V. Duhovna dela usmiljenja 43
VI. Requiem aeternam... 52
VII. Največji greh zoper ljubezen 60
VIII. Sovraštvo in sovražnost 68
IX. Nevoščljivost 76
X. Jezik žali ljubezen 85
XI. Ne sodíte, da ne boste sojeni! . . . 94
XII. Ljubezen kronana 102

Opombe 110

In glej! neki učenik postave je vstal, da bi ga izkušal, rekoč: Učenik! kaj naj storim, da bom večno življenje zadobil? On pa mu je rekel: Kaj je v postavi pisano? Kako bereš? On je odgovoril in rekel: Ljubi Gospoda, svojega Boga, iz vsega svojega srca in iz vse svoje duše in iz vse svoje moči in iz vse svoje misli; in svojega bližnjega kakor samega sebe. In mu je rekel: Prav si odgovoril; to stori in boš živel. On pa je hotel sam sebe pravičnega delati in je rekel Jezusu: Kdo pa je moj bližnji? Jezus pa je odgovoril in rekel:

Neki človek je šel od Jeruzalema v Jeriho in je padel med razbojnike, kateri so ga tudi oropali in z ranami obdali ter so šli in ga pustili napol mrtvega. Primerilo se je pa, da je neki duhoven šel po tistem potu; in ga je videl in je mimo šel. Ravno tako je tudi levit, ko je prišel na to mesto in ga videl, mimo šel. Neki popoten Samaritan pa je prišel do njega, in ko ga je videl, se mu je v srce smilil. In je pristopil in mu obvezal rane in je vlil vanje olja in vina in ga je posadil na svoje živinče ter ga peljal v gostivnico in ga oskrbel.

In drugi dan je vzel dva denarja in jih je dal gostivniku in je rekel: Skrbi zanj in kolikor boš več izdal, ti bom jaz nazaj grede povrnil. — Kateri teh treh se ti zdi, da je bil bližnji tistemu, ki je padel med razbojnike? On pa je rekel: Tisti, kateri mu je usmiljenje storil. In Jezus mu reče: Pojdi in tudi ti tako stori! (Luk. 10, 25—37.) — —

Gospod Jezus! Ti sam si naš preusmiljeni Samarijan, ki si nas slečene in ranjene pobral na cesti tega sveta. Dodeli, da zavoljo tebe ljubimo vse bližnje svoje in s čudotvorno to ljubeznijo pokrijemo množino svojih grehov!

V Ljubljani, na praznik presv. Krvi 1923.

Dr. Mihael Opeka.

I.

— Ljubi Gospoda, svojega Boga, iz vsega svojega srca... in svojega bližnjega kakor samega sebe! (Luk. 10, 27.) Tu notri je vse, cela krščanska pravičnost. Boga ljubimo, če njegove zapovedi izpolnjujemo: Kdor moje zapovedi ima in jih izpolnjuje, tisti je, ki me ljubi, pravi Kristus. (Jan. 14, 21.) Tri stopnje ljubezni do Boga so: Prva, ki izpolnjuje božje zapovedi tako, da se varuje vsaj vsakega smrtnega greha. Ta je najnižja in za zveličanje neobhodno potrebna. Druga ljubezen se varuje tudi vsakega prostovoljnega malega greha. Ta je večja in močnejša. Tretja, najvišja in najplemenitejša, pa gre za tem, da božjo voljo na kar najpopolnejši način vrši, kakor so to delali svetniki božji. — Kako pa je z ljubeznijo do bližnjega? V čem je le-ta? Komu smo jo dolžni? Zakaj? Kako jo izkazujemo? S čim se zlasti pregrešimo zoper njo? Kakšno je njeno plačilo? Veliko tehtnih vprašanj. Na ta vprašanja, predragi, sem se namenil zopet v več govorih odgovoriti. Razpravljal bom o velikem poglavju ljubezni do bližnjega in o nekaterih starih in modernih grehih

zoper njo. Upam, da se bo dalo v vrsti teh premišljevanj povedati marsikaj, kar je današnji čas krvavo potrebno slišati. Danes bom za začetek odgovoril na vprašanja: Kaj je ljubezen do bližnjega? Kdo je naš bližnji? Zakaj ga moramo ljubiti?

*

Na prvo vprašanje je odgovor kratek. Ljubiti bližnjega se pravi, bližnjemu dobro želeti, mu po možnosti dobro storiti ali vsaj pripravljen biti, pomagati mu v vseh dušnih in telesnih, večnih in časnih potrebah. Ta ljubezen — kakor ljubezen sploh — je torej predvsem v pametni volji, ne v srcu; v hotenju, ne v čuvstvovanju. Dasi namreč čuvstvo pri ljubezni voljo močno podpira, se vendar lahko tudi zgodi, da v srcu za koga nič ne čutimo, z voljo mu pa vse najboljše hočemo; ga torej v pravem pomenu besede — ljubimo. To je dobro pomniti zlasti zaradi ljubezni, ki smo jo dolžni tudi svojim nasprotnikom, protivnikom, sovražnikom. Dejal bi namreč kdo, da ta ljubezen ni mogoča. Počasi! S srcem res da največkrat ni mogoča, ker srce največkrat ne more in ne more pozabiti razžaljenja in krivice. Toda s svojo dobro voljo, uravnavano od pameti, človek vseeno zmerom lahko pravi: In vendar tudi razžalniku vse dobro želim; in vendar bi tudi njemu pomagal, kjer bi mogel. Evo, prisitne ljubezni do bližnjega!

Kdo pa je naš bližnji? Na to vprašanje je odgovoril Odrešenik z znano parabolo o usmiljenem Samaritanu, ki je ubogemu ranjencu ob cesti izkazal dobroto brez ozira na njegov rod, na njegovo vero, na razmerje njegovo do sebe. (Luk. 10.) Gospodov nauk na koncu te parabole: Pojdi in tudi ti tako stori! hoče reči, da je naš bližnji vsak sleherni človek. Bližnji, pravi sveti Avguštin, je tisti, ki izhaja, kakor ti, od Adama in Eve... Za svojega bližnjega moraš imeti vsakega človeka, tudi preden je kristjan!... Torej brez razločka: bodi vernik ali nevernik, bodi tega ali onega naroda človek, prijatelj ali sovražnik, visok ali nizek, bogat ali siromak. Nekrščansko je torej — zdaj se že začenjajo praktični stavki — nekrščansko je vsako versko sovraštvo, mržnja do teh, ki niso z nami ene vere. Seveda je treba obsoditi in sovražiti nevero, krivo vero, zmoto; ne smemo pa zaničevati in črtiti nevercev, krivovercev, zmotencev. Ah, bogve kolikokrat bi naša ljubezen do teh, ki so odtujeni katoliški Cerkvi, ki so zunaj nje, bogve kolikokrat bi naša ljubezen, izkazana vsaj v tihi goreči molitvi za nje, ki sede v temi in smrtni senci, položila v dušo kal, iz katere bi vzbrstela vera v edinozveličavno Cerkev! — Nekrščansko je tudi vsako sovraštvo, mržnja, preziranje teh, ki niso z nami enega naroda, istega jezika. Nacionalizem v tej obliki, da preklinjaš vse, kar je tujega, da mrziš vsakogar, ki prebiva onstran tvojih domačih mejâ, naciona-

lizem, ki ne pozna pravice, ki ne da vsakemu narodu, kar mu gre, ki tako razdira mir in srečo ljudstev, ta nacionalizem je setev satanova! — Nekrščansko je takisto izključiti iz svoje ljubezni grešnike in v strasteh izgubljene. Ljubi v človeku — ne pregrehe, marveč človeka, pravi sv. Avguštin; zakaj človek je delo božje, pregreha pa človekovo! O, in kolikokrat je dobra mera hinavščine v nas, ko pravimo: S tem in tem človekom nočem imeti ničesar, ker je tak in tak, namreč slab ... Pozor, dragi! Kako pa, da tega ne praviš pri onem drugem, ki je ravno tak ali še slabši? ... Da, še slabši, pa ga imaš za svojega zaupnika, za svojega intimnega prijatelja! O, le odkritosrčni bodimo: Velikokrat preziramo, zaničujemo bližnjega — ne zaradi njegovih napak, grehov, strasti, marveč zato, ker nam je pač prenizek — kajneda, o gospodje aristokratje? — ali ker nam je presiromašen — kajneda, o gospodje magnatje! — ali ker nam je preveč priprost — kajneda, o gospodje z napuhnjeno učenjaško glavo? — ali pa — in tukaj se udarimo na prsi vsi! — ali pa preziramo, zaničujemo bližnjega, ker se nam je bližnji pač kdaj osebno zameril. Zato se ga ogibljemo, zato ga ne maramo ... A vse to je nekrščansko. Ljubiti moramo vse ljudi. Nismo dolžni ljubiti vseh ljudi enako, to se ve. Čisto naravno je, da ljubimo dobre bolj nego hudobne; starše in otroke in sorodnike bolj nego tuje ljudi; te, ki so naše ljubezni in pomoči potrebnejši, bolj nego druge;

in podobno; toda od ljubezni izločiti ne smemo nikogar!

In zakaj ne? Zakaj moramo ljubiti vse bližnje svoje, vse ljudi? Predragi! Če naj nič ne govorim o tem, da je ljubezen do bližnjega stroga zapoved božja; da stavi Kristus to zapoved takorekoč v eno vrsto z zapovedjo ljubezni do Boga: Ljubi Gospoda, svojega Boga! to je prva in najimenitnejša zapoved, druga pa je tej podobna: Ljubi svojega bližnjega! (Luk. 10, 27); če naj nič ne poudarim, da imenuje Gospod to zapoved specifično svojo zapoved: To je moja zapoved, da se ljubite med seboj (Jan. 15, 12), hoteč s tem izraziti, da mu je preljuba, predraga; če naj sploh ne omenim, da je Kristus zapoved ljubezni do bližnjega priporočil prav posebno v tisti uri, ko se je pred smrtjo poslavljal od svojih učencev, in je s tem to zapoved takorekoč postavil v svoj testament za nas; če naj nič ne spomnim, da je hotel imeti Kristus ljubezen do bližnjega za znamenje, na katerem naj vsi spoznajo njegove učence: Na tem bodo vsi spoznali, da ste moji učenci, ako se ljubite med seboj (Jan. 13, 35); če naj nič ne črhnem o tem, kako smatra Jezus vse, kar bližnjemu iz ljubezni storimo, kakor bi njemu samemu storili: Resnično vam povem, kar ste storili najmanjšemu izmed mojih bratov, ste meni storili (Mat. 25, 40) ... če naj vse to pred vami zamolčim, moji častiti poslušavci — bom pa povedal še drugih nagibov, zakaj moramo ljubiti slehernega človeka!

Predragi! Po stenah naših stanovanj vise podobe. Kaj je podoba? Papir ali platno in barve, navidezno majhna vrednost. Toda mi cenimo podobe zelo in jih ljubimo. Zakaj? Zato, ker nam predočuje ta očeta ali slavnega prednika, ona mater ali sploh imenitno ženo, a ta in ona je dragocena umetnina velikega mojstra. Predragi! Tudi človek, sleherni človek je podoba in umetnina — podoba božja, umetnina večnega Stvarnika. Zakaj mi odklanjamo tisto znanost, ki hoče človeka poživaliti; ki na prazne marnje oprta, z visokih stolic proglaša nevemkakšno opico za našo prababico. Mi nismo rojeni iz živali, razvite iz neke nezavedne pražleze; mi smo stvari božje. Vsak od svojega očeta smo in vsi od enega Očeta, ki je v nebesih. In če pustimo znemar to naše telo, pri katerem je Bog staršem našim dal od svoje stvariteljne moči, je pa gotovo po duši vsak človek neposredna umetnina božja, originalno delo božjih rok, delo, ki je — da nič ne rečem o nadnaravi in milosti — že po sami svoji naravi eminentna podoba božja, odsev duhovnega, razumnega, prostega bitja božjega. Ah, kdo bi te umetnine, te pristne podobe božje ne spoštoval, ne ljubil? Kdo bi je ne spoštoval, ne ljubil v slehernem človeku, tudi v najslabšem, najnepopolnejšem, tudi v najrevnejšem, najbolj zavrženem? ... Ko je prišel mladi Tobija k Raguelu, ga je Raguel, ki ga še ni bil nikoli prej videl, z veliko ljubeznijo sprejel, ker je opazil, kako je mladenič podoben staremu Tobiju, njegovemu sorodniku in srčnemu prijatelju. Glej, je dejal Ani, svoji ženi, kako podoben je ta mladenič sinu moje sestre! (Tob. 7, 2.) In ko je izvedel z gotovostjo, da je sin Tobijev, ga je s prisrčno nežnostjo objel, poljubil in se zjokal nad njim in mu rekel: Blagor ti, moj sin, ker si sin dobrega in predobrega moža! (Tob. 7, 7.) Predragi! Koliko bolj pa je vsak človek otrok božji nego otrok svojega očeta, koliko bolj je podoben svojemu nebeškemu Stvarniku nego svojemu zemeljskemu roditelju! Zato pa, če smo krstjani, če ljubimo Boga, evo nam velikega vzroka, da ljubimo vsakega človeka tudi zato, ker je stvar in podoba božja![1]

To pa tembolj, ker je vsak naš bližnji, kot otrok nebeškega Očeta, obenem naš brat, naša sestra. Zato kličemo krstjani, poučeni po samem Kristusu: Oče naš, kateri si v nebesih! Ne kličemo: Oče m o j, pravi sv. Janez Krizostom, marveč: Oče n a š! — zato da se spominjamo, da smo bratje in sestre enega skupnega nebeškega Očeta. In sv. Ciril lepo nadaljuje: Ne molimo: Daj mi danes moj vsakdanji kruh, odpusti mi moje dolge, ne vpelji me v izkušnjavo, temveč reši me hudega —; marveč molimo: Daj nam danes naš vsakdanji kruh, odpusti nam naše dolge . . .; molimo splošno za vse ljudstvo, ker smo z vsem ljudstvom eno. Zato, moji častiti poslušavci, moramo drug drugega ljubiti, kakor se ljubijo bratje in sestre med seboj, kakor so se ljubili prvi kri-

stjani, o katerih pravi Dejanje apostolov: Množica vernih pa je bila enega srca in enega duha; tudi nihče ni rekel, da je od tega, kar je imel, kaj njegovega, ampak vse je bilo med njimi vseh. (Dej. ap. 4, 32.)[2]

Podobe božje, otroci enega in istega Očeta, bratje in sestre med seboj... Pa še ena misel, moji častiti poslušavci! Vsi ljudje smo si tovariši na poti do enega in istega cilja. Kako se imajo radi ti, ki skupaj stremijo za enim ciljem! Vzemite tovariše-sošolce, ki se v mladosti vzgajajo za en in isti poklic, recimo za duhovski stan, za sveto službo pri oltarju. Kako se ljubijo v poznejšem življenju! Kako se ob gotovih spominskih dneh, ob petindvajsetletnici, ob petdesetletnici mašništva radi snidejo, da se zopet vidijo, da si obnove svoje mlade, lepe spomine, da iznova potrdijo svoje prijateljstvo, da se medsebojno pokrepčajo za nadaljno delo, za nadaljno življensko pot!... Mi vsi ljudje pa se na zemlji skupaj vzgajamo za nebesa, ki so nas vseh končni cilj. Skupaj romamo po poti, skupaj hrepenimo, delamo, trpimo za prihodnjo lepšo srečo svojo... Ah, tovariši, sopotniki, sobojevniki, če hočete — saj je vojska na svetu naše življenje, dokler ne sine dan na večnih holmih — tovariši tedaj, sopotniki, sobojevniki na zemlji, ali ne bomo ljubili drug drugega? ali si ne bomo vse dobro želeli, si v vsem pomagali in se podpirali?...

*

Moji častiti poslušavci! Zakaj je vendar današnji svet tako prazen krščanske ljubezni do bližnjega! Ali bi ne bila naša medsebojna krščanska ljubezen — naša največja sreča že tukaj na zemlji? Ali bi ne bile ž njo pregnane s sveta takorekoč vse socialne pregrehe? Napuh in ošabnost, s katerima se povzdigujemo drug nad drugega; nesrečna lakomnost, zaradi katere je toliko krivic med nami, iz katere izvirajo sovraštvo, zatiranje, tatvine, ropi, poboji, umori, vojske in še druge reve in nadloge; nevoščljivost, jeza — vsi ti poglavitni grehi bi izginili s sveta, če bi kraljevala med nami ljubezen, če bi mi drug drugega spoštovali, drug drugemu dobro privoščili, drug drugemu sreče želeli, si v nesreči pomagali... Zemlja bi postala raj...

O ti veliki, dobrotni Bog ljubezni, obudi med nami več ljubezni! Amen.

II.

Ljubiti ljudi, ki so nam prijazni, naklonjeni, ki nam dobrote izkazujejo, nas ljubijo — to je lahka stvar. Toda ljubiti te, ki so nam gorki, nasprotni, ki so nam storili krivico, ki so nas razžalili, nam prizadeli škodo na premoženju, zdravju, ki so oblatili pred svetom našo čast, z eno besedo: ljubiti svoje sovražnike — to je druga reč... In vendar tudi ta ljubezen ni nič manj nego naša krščanska dolžnost! Ako tiste ljubite, ki vas ljubijo, kakšno plačilo boste imeli? govori Kristus. Ali ne delajo tega tudi cestninarji? In ako pozdravljate le svoje brate, kaj storite več? Ali ne delajo tega tudi malikovavci? (Mat. 5, 46—47)... Ljubiti tiste, ki nam dobrote dele, ni težka stvar, pravi sv. Frančišek Saleški, in zanjo ne potrebujemo nikake čednosti; toda ljubiti te, ki nam hudo delajo, in ljubiti jih zaradi Boga — to se pravi ljubiti z resnično nadnaravno ljubeznijo ter ljubiti v Bogu in v nobeni drugi stvari. —[8] Nismo dolžni — da se razumemo prav! — nismo dolžni človeku, ki nas je n. pr. ogoljufal pri premoženju, ki nas je pripravil ob službo in vrgel

na cesto; človeku, ki nas je z umazanim jezikom na skrivnem ali s prostaškim peresom javno proglasil za nepoštenjake, za Bogu in ljudem, Cerkvi in državi nevarne elemente; človeku, ki nam je zapeljal otroke, ki nam je razdrl zakonsko, družinsko srečo, in kar nam je še mogel hudega storiti..., nismo dolžni, pravim, takemu človeku izkazovati bogve kakšne posebne, izbrane, odlične prijaznosti, zaupnosti, prisrčnosti. Ne, to spada v popolnost in heroizem. Tudi nismo dolžni — kakor sem že zadnjič omenil — s srcem čutiti za svojega sovražnika tako, kakor čutijo starši za otroke, otrok za starše, ženin in nevesta drug za drugega. Ne, to ni vselej v naši oblasti in spada velikokrat med nemožnosti. Toda dolžni smo — poslušajte! — dolžni smo vsako misel na maščevanje opustiti, vsak srd iz srca pregnati in tudi sovražnika ljubiti toliko, da tudi njemu vse dobro privoščimo, da smo pripravljeni, tudi njemu dejansko biti v pomoč, kadar bi naše pomoči potreboval. O tej krščanski naši dolžnosti moram, ko sem načel veliko poglavje o ljubezni do bližnjega, danes posebej in s poudarkom govoriti. —

*

Težko je res — toda kaj hočete! Vse, kar sem zadnjič razložil o krščanskih nagibih za splošno ljubezen do bližnjega, velja posebej tudi glede sovražnikov. Tudi sovražnik naš je podoba božja in umetnina najvišjega Boga; tudi on je, kot

otrok božji, naš brat, naša sestra, naš tovariš in sopotnik na zemlji, namenjen k istemu končnemu smotru kakor mi. Toda ne bojte se, da bom te stvari ponavljal! Rajši se oprimem najprej mogočne besede Sv. Pisma, s katero Bog ljubezen do sovražnikov strogo zaukazuje. Resnično, tu danes ne moremo kar obkratkem mimo. Treba je, da si zapoved božjo natanko ogledamo. —

Predvsem prepoveduje Bog vsako maščevanje, vsako povračevanje hudega s hudim, vsako zadržavanje jeze v svojem srcu. Ne išči maščevanja, tudi ne povrni krivice svojih someščanov! kliče pri Mojzesu. (III. Mojz. 13, 18.) In po apostolu ukazuje... Ne delajte si sami pravice, preljubi, ampak dajte prostor jezi (božji)! Zakaj pisano je: Meni gre maščevanje, jaz bom povrnil, pravi Gospod! (Rim. 12, 17, 19.) — Toda to je samo negativno, to ni dovolj. Bog zapoveduje sovražnike tudi pozitivno ljubiti. Pismarji so božjo besedo v Starem Zakonu napak razlagali, kakor da bi bil Bog zapovedal ljubiti samo prijatelje, sovražnike pa da bi se smelo sovražiti.[4] Zato je dejal Kristus Judom: Slišali ste, da je bilo rečeno (od pismoukov namreč): Ljubi svojega bližnjega in sovraži svojega sovražnika! Jaz pa vam povem: Ljubite svoje sovražnike, dobro jim storite, kateri vas sovražijo, in molite zánje, kateri vas preganjajo in obrekujejo! (Mat. 5, 44.) Predragi! Naj govore zmotni pismouki, kar hočejo, naj govori svet v svojih krivih mislih, v svojih strasteh in hudem

nagnjenju, kar hoče: Jaz pa vam povem, pravi Kristus, ljubite svoje sovražnike! Jaz, ki sem pot, resnica in življenje, jaz, ki sem pravi Sin božji, večni Bog, najvišji Gospod, kateremu so pokorni viharji in morja, pred katerim se pripogibljejo vsa kolena teh, ki so v nebesih, na zemlji in pod zemljo, jaz vam ukazujem: Ljubite svoje sovražnike! In če so vas še tako razžalili, in če so vam še toliko krivice prizadejali — dobro jim storite! In če vam je še tako težko premagati se, in če še tako pôlje maščevavnost v vaši notranjosti, če srce še tako kriči po osveti — molite zánje, kateri vas sovražijo, obrekujejo, preganjajo!... O, čujte to, vi posamezni kristjani, ki stiskate pesti nad svojimi nasprotniki! Čujte to, ve družine in občine, ki ne morete, da bi živele v miru in ljubezni z drugimi družinami in občinami, češ, krivico so nam storile! Čujte to, vi narodi, ki premišljujete, kako bi se pripravili na hude in hujše osvete za izgubljene vojske! Ah, ves svet poslušaj besede Gospodove: Ljubite svoje sovražnike! dobro jim storite! molite zánje! Blagoslov in sreča vaša, če ubogate; nesreča in gorje pa, ako ne! Zakaj niso besede Gospodove samo želja, niso samo dober svet za večjo popolnost — ukaz so, absoluten božji ukaz! Jaz pa vam povem —. Ali se to pravi: Jaz od vas želim, jaz vam svetujem? Ah ne! Pravi se: Jaz vam zapovem! Zakaj tam je rečeno: Ljubite! dobro storite! molite za svoje sovražnike! da boste otroci svojega Očeta, ki je

v nebesih. (Mat. 5, 45.) Drugače ne boste otroci, ne, še prijatelji ne, še hlapci ne — vi boste od Očeta, ki je v nebesih, zavrženi, pogubljeni, ako ne ljubite, ako ne storite dobro, ako ne molite za svoje sovražnike!... O, to ni samo želja, to ni samo prošnja, samo dober svet — to je zapoved, ki pod grehom veže; neizpolnjevanje te zapovedi vodi za seboj časne kazni in večno pogubo![5] —

Pravite: Kako je mogel Bog, Kristus, dati tako zapoved, ki se ji upira vsa človeška narava? O, da ne bi bili nikoli izrekli te besede! Bog ukaže, kar hoče, in če je ukazal ljubiti sovražnike — ali ni tudi s svojim lastnim zgledom pokazal, kako jih je ljubiti treba; in če je ukazal storiti — ali ne daje tudi milosti, da je storiti mogoče? Ah, najprvo ta sijajni zgled božji, Kristusov! Poglejte tja na vrt getzemanski! Tam prihaja sovražnik Kristusov; biriče in hlapce vodi za seboj. Vse oborožene, vse pripravljene zgrabiti Kristusa. Zakaj? Kaj je storil Kristus nedolžni? Sramota, o Juda! Apostol Juda, sovražnik svojega lastnega, tako nadvse dobrega Gospoda! Sramota!... Toda kaj! Zmeni se on, ki je poln mržnje do Kristusa! Pristopi in poljubi Mojstra, da ga s poljubom izda... Ah Kristus, Bog! Ali ga ne boš pahnil od sebe? Ali ga v svoji pravični jezi ne boš pogreznil v zemljo? Ali ga ne boš pri priči pogubil v zasluženem maščevanju?... Ne! Glejte Kristusa! poslušajte ljubezen njegovo!

Krotko se pusti poljubiti in p r i j a t e l j ! pravi Judu: Prijatelj, čemu si prišel? Izdajavcu tako, zato da bi ga izpreobrnil, da bi ga rešil... Oj prevelike ljubezni do prevelikega sovražnika! — Pa pojdite z menoj na dvorišče velikega duhovna! Tam se greje Peter, sredi med drhaljo. Tisti, ki se je zaklinjal, da Gospoda nikoli ne zapusti, da pojde ž njim skozi življenje in smrt... Toda glej! Slabotna ženska pride, dekla: Tudi ti si bil z Jezusom Galilejcem. (Mat. 26, 69.) In Peter zataji Gospoda: Ne vem, kaj praviš. Druga pride. In Peter zataji Gospoda drugič. Še tretji pridejo. Peter se roti in prisega, da Gospoda ne pozna. O, ali je mogoče hujše razžaliti Jezusa? Jezus pravični, kako se boš maščeval? Kako boš kaznoval nezvestega apostola? Udari ga, da vidi, ali te pozna ali ne!... Toda kaj! Peter je žalil, Kristus je ljubil. Samo milo se je ozrl v Petra, ko je šel preko dvorišča: Gospod se je ozrl in pogledal v Petra, pravi sv. Luka (22, 61), in blagor Petru, ki je razumel pogled ljubezni! — I. še! Pridite z menoj na Golgoto! Tu na križu poglejte, kaj so naredili s Kristusom njegovi sovražniki! Poglejte noge Kristusove, ki so trudne hodile po puščavi, po vročih potih, po gorah, po morju iskat, kar je izgubljenega —: sovražniki so jih z žeblji prebodli in na križ pribili. Poglejte roke Kristusove, ki so lačnim kruh lomile in bolne ozdravljale, molile in blagoslavljale —: sovražniki so jih predrli z žeblji in na križ pritrdili. Po-

glejte glavo njegovo, ki je iz njenih oči sijala sama ljubezen, ki so njena usta govorila samo dobroto, ki so njene misli mislile samo srečo in zveličanje duš —: sovražniki so jo s trnjem opletli in na križ naslonili. Poglejte to telo, vse razbito in razmesarjeno —: sovražniki so to storili. Poslušajte to zasramovanje, te kletve, ki lete na umirajočega —: sovražniki Kristusovi jih bruhajo iz svojih črnih src... O Kristus, maščuj se! Maščuj se, večni Bog!... Toda kaj kličem jaz Bogu ljubezni! Ne maščevanje — ljubezen hoče. Čujte, kako ljubi Kristus sovražnike svoje na križu, kako moli zánje v smrti —: Oče, odpusti jim, saj ne vedo, kaj delajo! (Luk. 23, 24.)

Tako je Kristus-Bog, kar je ukazal, tudi pokazal s svojim najvišjim, nedosežnim zgledom. Toda Kristusa, praviš, ni mogoče posneti. Posneti ne, posnemati pa! Zato ker je milost njegova z nami, slabimi. Kaj, ali ne vidimo na svetnikih božjih, kako so z milostjo božjo podprti, ljubili svoje sovražnike? Sv. Štefan je molil zanje, ki so ga kamenjali. Sv. Katarina Sienska je ženi, katera jo je bila obdolžila nečistovanja, v njeni bolezni služila za deklo. Sv. Ambrozij je morivcu, ki mu je stregel po življenju, nakazal toliko denarno pomoč, da se je ž njo lahko pošteno živil. Sv. Miletij je oblastnika, ki ga je tiral v pregnanstvo, s svojimi rokami ščitil, da ga ni razsrjena množica kamenjala.[6] Sv. Ignacij Lojolski je nad vse ljubeznivo skrbel za tatu, ki ga je za časa

njegovih študij v Parizu nekoč do dobrega okradel. Sv. Frančišek Regij je sirovemu mladeniču, ki ga je pri službi božji po licu udaril, ponudil še drugo lice, in blaženi kancelar Tomaž Mor je, preden je dal glavo za vero in Cerkev, na vprašanje njegovih krivičnih sodnikov, če ima še kaj povedati, kratko odgovoril: Nič, razen to-le: Kakor je poznejši apostol Pavel bil pri smrti prvega mučenca, Štefana, in je to smrt odobraval s tem, da je stražil obleko njih, ki so Štefana kamenjali, pa sta zdaj vendar oba v nebesih in na veke prijatelja: tako upam tudi jaz in bom goreče molil za to, da vas, gospodje, čeprav ste bili moji sodniki na zemlji, vendar enkrat v večni blaženosti v nebesih najdem. Bog vas obvaruj, zlasti še mojega gospoda kralja, kateremu daj zvestih svetovavcev! —[7]

Kaj pravite, predragi? To so bili svetniki, pravite. Da, toda svetniki so bili ljudje kakor mi. Ampak z močno voljo so hoteli izpolniti zapoved Kristusovo: Ljubite svoje sovražnike! In ker so resno hoteli, so z milostjo tudi uspeli!

*

Resno hoteti moramo tudi mi. Naš Bog je velik in dober zadosti, da nam bo povrnil, če odpuščamo in ljubimo te, katere nas srce sili mrziti, sovražiti. Ah, zakaj je tako slaba naša vera! Bližnji nam je škodoval na premoženju —; ali ne verujemo, da bo Bog naše premoženje prej spet

blagoslovil, če odpustimo in ljubimo? Bližnji nam je v blato poteptal našo čast —; ali ne verujemo, da nam bo Bog prej zopet vrnil čast in dobro ime, če odpustimo in ljubimo? Bližnji nam je zvodil sina, hčer na krive poti —; ali ne verujemo, da nam bo otroka prej spet poiskal in vrnil dobri Pastir, če odpustimo in ljubimo? Odpustiti tedaj in ljubiti! Odpustiti in ljubiti! O, kaj pa imamo od tega, če ne odpustimo in ne ljubimo? Ali ni samo razdejano naše srce? Ali nam ne izpodjeda samo skrit in lačen črv korenin življenja? In kar je hujše — Bog obrača svoje usmiljeno lice stran od naših duš. Ah, kako ne! Saj ga sami prosimo, naj tudi on nam ne odpusti, naj tudi on nas ne ljubi, kakor mi ne odpuščamo in ne ljubimo... Vsak dan molimo: Odpusti nam naše dolge, kakor tudi mi odpuščamo svojim dolžnikom... Tako ti, o Bog, kakor mi! Če torej mi ne, tudi ti, o Bog, nikar!... Tako prosimo sami, tako kličemo v najlepši molitvi prekletstvo nase...

Odpustiti in ljubiti! Ljubiti tudi te, ki so nas razžalili, oškodovali, obrekli, nam življenje zagrenili, nam dušo neozdravljivo ranili — ljubiti jih! Težka zapoved je, a neizogibna. Bistveni del ljubezni do bližnjega je, tiste ljubezni, o kateri je pisano: Kdor ne ljubi, ta ostane v smrti! (Jan. 3, 14.) Amen.

III.

Če me vprašate, kako naj ljubimo svojega bližnjega, imam pripravljeno za odgovor besedo Gospodovo: Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe! Po ljubezni, s katero ljubimo sebe, naj se ravna ljubezen, s katero ljubimo bližnjega. Ljubezen, s katero ljubimo sebe, pa ima zlasti to lastnost, da je kar mogoče dejanska. Človek samemu sebi ne govori samo, da se ima rad, da si vse dobro želi, da je pripravljen v vsem pomagati si, marveč tudi res, kjer le more, svojim željam ugodi, svojim potrebam ustreže. Taka mora biti tudi naša ljubezen do bližnjega: dejanska. Otročiči moji! ne ljubimo z besedo, tudi ne z jezikom, ampak v dejanju in resnici! pravi sveti Janez. (I. Jan. 3, 18.) Treba je res računati s potrebami bližnjega, res kaj storiti zanj, kjer je mogoče, res podpirati ga, pomagati mu. O, če bi naša ljubezen do bližnjega delala toliko, kolikor dela naša ljubezen do sebe! Ljubezen do sebe — sem lepo bral nekje[8] — je napolnila zemljo s majhnimi, prijaznimi cvetnimi vrtovi in z velikimi, očarujočimi parki, z ljubeznivimi, nizkimi hišicami in z nebo-

tičnimi palačami, s kupčijskimi cestami in prekopi, s tovarnami in prodajalnami, z vsemi orjaškimi stvaritvami moderne umetnosti, tehnike in znanosti. Delo ljubezni do bližnjega pa je v primeri s tem tako revno. Nekaj bolnišnic, sirotiščnic in ubožnic je postavilo noter med bedo te zemlje, toda obličja zemlje resnično ni izpremenilo. Dolina solz, v katero se je nekoč prevrgel paradiž, še zmerom čaka odrešenice, tiste ljubezni do bližnjega, ki je tako velika kakor ljubezen do sebe. — Velika namreč po delih usmiljenja. Dvojna so dela usmiljenja, ki jih mora izkazovati prava ljubezen do bližnjega: telesna in duhovna dela usmiljenja, kakor so potrebe bližnjega dvojne: telesne in duhovne. Govorimo najprej o telesnih delih usmiljenja!

*

Telesna dela usmiljenja naj odpomorejo telesnim potrebam bližnjega. Nasičevati lačne, napajati žejne, sprejemati popotnike, oblačiti nage ... tako našteva katekizem. Z eno skupno besedo: na pomoč hiteti, pomoč deliti, kjerkoli odmeva krik trpečega človeštva, ki zlasti v današnjih dneh z Žalostno Materjo vzdihuje: Velika kakor morje je moja bolečina! (Žal. p. 2, 13.) — Predragi! Da smo dolžni lajšati človeško gorje s telesnimi deli usmiljenja, to nam govori že samo srce naše, če je res ljubezen v njem. Katerega krščanskega človeka ne priganja srce k dejanjem ljubezni, če vidi na svetu ves ta nepotolaženi glad, vso to prezebajočo nagoto, vse to od skrbi in bridkosti zamorjeno veselje, vso to v težkem delu onemoglo človeško moč, vse to odmirajoče človeško zdravje, kratko — če vidi vso to mizerijo sveta! Da, naše srce, če je res ljubezen v njem, se ne more zadovoljiti s samim sanjavim čuvstvovanjem, s samimi lepimi besedami, marveč hoče dejanj: hoče nasičevati, hoče oblačiti, hoče zdraviti, dvigati, reševati. Kjerkoli vidi človeškega trpina nesti križ, hoče ljubezen našega srca pristopiti kakor Veronika, da mu poda prt, mu obriše z lica znoj, solze, kri ... To je potreba, zahteva naše notranjosti, če resnično ljubimo. Kdor te potrebe po dejanjih ljubezni ne čuti, ta se boj, da je njegova ljubezen, če jo je kaj imel, umrla.[9] — —

Toda boj se tak kristjan še več! Boj se, da je z ljubeznijo umrla tudi njegova vera, ali bolje: da je umrla njegova ljubezen prav zato, ker je že prej umrla njegova vera! Resnično, moji častiti poslušavci, ali je mogoče, da ne bi izkazovali potrebnemu bližnjemu telesnih del usmiljenja, če verujemo le samo v Boga in Kristusa našega? Povejte, kaj pa je naš Oče nebeški? Ali je on Bog nerodovitne, nedelavne, samo besedne, frazaste ljubezni? Ne! Naš Bog je Bog najpopolnejše se udejstvujoče, v najvišji meri dejavne ljubezni, ves ljubezen in ves dejanje. Bog je neprestano delaven za nas ljudi. Svet, ki ga je ustvaril, vsak hip zopet ustvarja, ko ga ohranjuje za nas vse. Neprestano pošilja z višave solnčno luč, gorkoto

in dež in roso, da oplaja zemljo; daje in ohranjuje na zemlji drevju cvet in trti grozd in polju sad; odpira neprestano svoje roke in napolnjuje z blagodarom vse, kar je živega. (Ps. 144, 16.) Prav posebno še pa dviga naš Bog iz prahu ubogega, kakor poje prelepa pesem Magnifikat; in je Oče brezočetnih in dom brezdomnih; v višavi prebiva in se na nizke ozira, kakor govore o njem druge bibliške pesmi.[10] Zato pa hoče Bog, da se tudi mi njegove skrbne ljubezni, njegovega dela za človeštvo udeležujemo; da izkazujemo dela usmiljenja tem, ki so jih potrebni. Poslušajte, kako to pozitivno ukazuje! Moj sin, govori pri Ekleziastiku, miloščine ne odteguj ubogemu in svojih oči ne obračaj od siromaka! Ne zaničuj lačnega človeka in ne jezi reveža v njegovi potrebi (namesto da bi mu pomagal). Ne žali srca revnega človeka (s tem, da mu ne priskočiš na pomoč) in ne odlašaj daru njemu, ki je v stiski. Ne odrekaj prošnje stiskanemu in ne obračaj svojega obraza od reveža! (Sir. 4, 1—4.) — To so jasne besede, moji častiti poslušavci, in dovolj poudarjene. A še jasnejše je razodeta zapoved božja v oni sliki, ki nam jo je podal Sin božji o poslednji sodbi, v tistem strašnem prekletstvu, ki bo takrat izrečeno nad njimi, ki bodo prišli pred sodbo brez del usmiljene ljubezni: — Poberite se izpred mene, vi prekleti, v večni ogenj! ... Zakaj lačen sem bil, in mi niste dali jesti; žejen sem bil, in mi niste dali piti; tuj sem bil, in me niste pod streho

vzeli; nag sem bil, in me niste oblekli; bolan in v ječi, in me niste obiskali ... Kar niste storili kateremu teh najmanjših, tudi meni niste storili! (Mat. 25, 41—45.) Ah pač res, predragi! Če verujemo v Boga, ne moremo živeti brez del krščanske ljubezni do bližnjega. Zveza med vero v Boga in življenjsko ljubeznijo do ljudi je tako tesna in organična, da je zmerom, kjer je ginila vera v Boga, ginila tudi resnična ljubezen do bližnjega. In če je danes tako malo delavne ljubezni do sobrata na zemlji, ali ni to zato, ker je tako malo žive vere v Boga? ...

V Boga, predragi, in v Kristusa našega. V Kristusa, ki nam je kot Bog-človek zapustil tako sijajen zgled te ljubezni. Povejte, ali ni bilo celo življenje Kristusovo kakor velikanska panorama usmiljene, delavne ljubezni do bližnjega? Okoli je hodil dobrote deleč, pravi o njem sveti Peter. (Dej. ap. 10, 38.) Vsak klic potrebe je slišal. Z obrazov je bral ubogim njihove prošnje. Žalostne je tolažil. Lačnim je lomil kruh. Slepim je vračal pogled. Bolne vseh vrst je ozdravljal. Mrtve je obujal — in potem, ko je na koncu svojega zemeljskega življenja, preden je šel iz ljubezni do nas na križ, na golih tleh kleče umil noge svojim učencem, je rekel: Zgled sem vam dal (Jan. 13, 15) ...[11]

Pač res, zgled, in kakšen zgled, o Kristus! In ta tvoj sijajni zgled in strogi ukaz božji in naravni nagon našega lastnega srca — vse to kliče

k usmiljenju, k telesnim dobrim delom za bližnjega. Toda, moj Bog, kako še vse premalo jih je, ki res dejansko ljubijo, ki res dobrodelnost izvršujejo, ki z odprto, mehko roko bedo in gorje sveta tolažijo! Ne govorim o teh, ki ne morejo, ker sami nič nimajo; tudi ne o teh, ki imajo samo toliko, da žive ali celo majhno bolje žive — tudi zanje ni stroge zapovedi, čeprav bo vsak njihov grižljaj, pritrgan lastnim ustom zaradi bližnjega, tembolj blagoslovljen in poplačan prav zato, ker je pritrgan... Toda, ali izpolnjujejo ukaz svojega srca in pozitivni ukaz božji in povelje zgleda Kristusovega vsaj tisti, ki imajo vsega v preobilju, vsega na ostajanje, vsega nad vse potrebe življenja? Tisti, ki se v srebru in zlatu leskečejo njihove ekvipaže; ki se šibe od preobloženja njihove mize; ki se že komaj zapirajo njihove prenapolnjene blagajne? Ah, kako so velikokrat trda njihova srca, kako so velikokrat stisnjene njihove roke! Vržejo tuintam kake novce, češ, da ne bodo ljudje godrnjali, da se ne bodo ljudske mase razburjale, da ne bodo zamerili na visokih mestih. Toda, prijatelji, to ni ljubezen do bližnjega — to je le strahopetnost, ki se boji záse! — Ali pa se socialna vest včasih vendar-le zbudi, kakor če se n. pr. junakinja v modernem romanu vpraša: Kaj dela na stotine in stotine žená in deklet v tovarni njenega očeta od jutra do večera, dan na dan? in si mora odgovoriti: Tvojo poročno obleko delajo...[12] zbudi se jim — pravim — očitanje, da oni šume v svili, ko drugi komaj s cunjami pokrivajo golobo; da se oni — svetopisemski bogatini — prenaužívajo pri razkošnih mizah, ko se mnogim ubogim Lazarjem sveti lakota iz oči, zbudi se to včasih v prsih — in tedaj zopet nekaj vinarjev miloščine... Toda, prijatelj, tudi to ni ljubezen, tudi to je le plašljivost pred svojo lastno vestjo![13] In kaj bodo tisti vinarji in novci! Kaplje v morje! O, kako pozabljajo ljudje, zakopani v milijone, da niso absolutni gospodarji svojega premoženja, marveč le užitkarji in od Boga zaznamenovani razdeljevavci tega, kar imajo preveč. Zakaj, kdor ima preveč blaga, kliče sveti Avguštin, ta ima tuje blago; Bog ti da, kar potrebuješ; če ti da več, ti da za druge! Ne tako, kakor bi zopet drugi imeli do preobilja enih absolutno pravico, da bi lahko prišli in bogatinom pobrali, ne, zakaj pisano je: Ne kradi! Toda tako pač, da bodo bogatini Bogu, ki je edini pravi gospodar vsega, kar je, težak odgovor dajali, če tega, kar jim je Bog dal odveč, ne razdele v bogato miloščino revežem! —

In naj tu nihče ne vstane in ne govori s tistimi, ki nápak razumejo in napak rešujejo socialno vprašanje, naj namreč nihče ne pravi: Miloščina je sramotna, miloščina ponižuje tega, kdor jo prejema! — Res, moji častiti poslušavci, koristnejši in plemenitejši način, pomagati v potrebi, je ta: dati brezdelnemu dela, zbuditi v delamržnem veselje do dela, dati delavcu pri-

merno, zadostno plačilo. Toda, prijatelji, če pa dela ni in ni? ali če leže delavne moči strte na tleh? ali če zaslužek pri vsi pravičnosti plačila ne zadostuje? Kaj potem? O, potem ni drugače, nego da pride bogatin k siromaku čez zlati most miloščine. In nič ne ponižuje s tem krščanski bogatin siromaka. Saj ve — on, kristjan — da mu ne deli od svojega, kot sužnju in manj vrednemu, marveč od božjega, kot bratu svojemu in bratu Jezusovemu. Siromak pa prav tako ve, da je tudi bogatin vse, kar ima, prejel takisto kot obilnejšo miloščino od Očeta nebeškega, pred čigar vratmi smo vsi berači, ki moramo prositi vsak dan: Oče naš ... daj nam danes naš vsakdanji kruh! ...[14]

Pa tudi s tem se nihče ne izgovarjaj, da gorja in uboštva ne bomo nikoli spravili s sveta. Res je, gorje in uboštvo bosta zmerom na tej grešni zemlji, toda treba ni, da bi bilo zmerom t o l i k o gorja in t o l i k o uboštva. Če ga lahko le nekaj odvzameš, če le kosček siromaštva lahko odtrgaš s sveta, ali ne boš tega storil? Ali ne boš šel in dal od sebe vse, kar imaš preveč, da boš vsaj nekaj bolnikom postregel, vsaj nekaj brezposelnih preživil? Sv. Frančišek Asiški je nekoč videl bedno ženo; da bi ji smel dati plašč in 12 kruhov — kar se mu je zdelo preveliko bogastvo pri hiši — je dejal svojemu gvardijanu: Brat gvardijan, tuje blago moramo dati nazaj![15] ... Koliko bolj moraš tako misliti ti, ki se v bogastvu koplješ! —

*

Telesna dela usmiljenja —. O da bi jih obilno delali vsi, ki morejo! Zakaj vsi, ki morejo, so tudi dolžni po dolžnosti ljubezni. Priložnosti pa je dovolj vsak dan. Vsak dan hodijo med nami lačni in nagi in bosi. Vsak dan kličejo do nas vdove in sirote in taki, ki so brez strehe in brez varstva. Vsak dan čujemo vzdihovanje bolnikov in plakanje zapuščenih. Vsak dan je priložnost za ljubezen in njena dela. Samo en dan ne bo več priložnosti: tisti dan, ki se mu pravi dies irae, dan jeze in sodbe —. Tisti dan se bo samo za vekomaj razklal prepad med temi, ki bodo v naročju Abrahamovem, in temi, ki bodo pokopani v peklu. In potem bo zastonj: Nikoli več ne bo mogel zveličani ubogi Lazar tudi le s kapljico vode pogasiti žeje zavrženega brezsrčnega bogatina. Amen.

IV.

O nekem očetu in njegovih sinovih sem bral v lepi moderni knjigi to-le kratko dogodbo: Oče je bil s sinovi na sprehodu. Pripovedoval jim je ravno nevemkakšno zanimivo povest, ko zagledajo ob poti staro, sključeno ženico, ki se je zastonj trudila, da bi zadela na rame butaro drv. Sinovi obstanejo in ženo topo gledajo. Kar udari oče vsakega posebej naravnost po licu; potem pa hitro pristopi k ženici in ji pomaga. Nato vpraša prestrašene sinove: Ali veste, čemu ste na svetu? — Nič odgovora. — Naj vam torej jaz povem: Ljudje smo na svetu zato, da drug drugemu pomagamo. Če tega ne storimo, ni mogoče živeti![16] — Resnično, tako veleva ljubezen do bližnjega. Pomagati moramo drug drugemu, t. j. vsak vsakemu, komur more. Najbolj pa moramo biti na pomoč tem, ki so pomoči najbolj potrebni. Izmed vseh siromakov na zemlji, za katere priporoča Sv. Pismo telesna dela usmiljenja, pa se meni zde najbolj potrebni naše dejanske ljubezni — veste, kateri? Bolniki. Drugi trpini nemara še kako nosijo svoje trdo življenje brez ljubezni svojih sočloveški

ljudi, toda bolniki morejo živeti le od ljubezni drugih. Samo otroci so v tem oziru še enaki bolnikom: otroci, ki življenje začenjajo — in bolniki, ki je dokončavajo.[17] Zato, moji častiti poslušavci, bi jaz danes rad prav posebno za bolnike zbudil sočutje v vaših srcih. B o l n i k e o b i s k o v a t i, pravi katekizem med telesnimi deli usmiljenja. Da, toda ta o b i s k o v a t i hoče reči: izkazovati jim kar največ dejanske ljubezni. —

*

Predragi! Ali ste bili že kdaj sami hudo bolni? Pa vsaj videli ste že hudo bolnega človeka. Kakšen revež je! Naj tudi stoji njegova bolniška postelja v prešerni, sijajni sobani, zato ni njegova usoda nič manj pomilovanja vredna. Bodi, kar že hoče, težke rane ali kakršnakoli druga bolezen. Kakšno telesno gorje, kakšno trpljenje v duši! Ta ogenj, ki razjeda organizem, ta bolečina v glavi, v osrčju, po vseh udih, mišicah, v slehernem živcu! Ne sedeti ni mogoče več, ne na nobeni strani ležati, ne nobeno noč zatisniti očesa ... In poleg telesnih — dušne muke: nemir, skrb, bojazen, strah, obup ... Ah! Sam sem slišal vzdihovati bogatina bolnika: O, kaj je človek! Le kaj je človek! ... In če potem takemu človeku, takemu bolniku še vsega manjka! Če nima ne požirka krepilne pijače, ne žlice močne hrane, da bi ustavljala njegovo bedno propadanje; če nima niti cunjice čistega perila za svojo posteljo, morda niti postelje ne — in morda niti člo-

veka ne, ki bi mu ljubeznivo postregel... o, moji častiti poslušavci, kakšna neznosna nesreča! —

Kaj čuda, če je Kristus, naš Gospod, imel kar največje usmiljenje z bolniki. Niti enega ni pustil neozdravljenega, kar jih je zaprosilo pri njem pomoči. In kako ljubeznivo jim je delil svoje usmiljenje! Dotaknil se je bolnega očesa, bolnega ušesa, bolnega jezika, na gobavega je roko položil. Vedel je Gospod, kako dobro de bolniku, če ga zaradi njegove telesne nadloge ne izbrišemo iz vrst živih, marveč se mu približamo brez strahu pred njegovo bedo...[18]

In nič se ne čudim, če so za Kristusom imela najplemenitejša človeška srca najgloblje sočutje z bolniki. Zlasti srca teh, ki so živeli iz vere, ki so v vsakem bolniku gledali takorekoč trpečega Kristusa. Nič se ne čudim, da so svetniki, ko so hodili po tej bedni zemlji, skoro bi rekel, z neko strastjo iskali strežbe bolnikov. Sv. Vincencij Pavljanski — koliko dni in noči je prečul ob bolniških posteljah, da je otiral siromakom solze trpljenja iz oči in bolniški znoj z njihovih čêl, da jim je zavezoval rane in lajšal bolečine. Sv. Frančiška Chantalska je ukazala poiskati vse zapuščene bolnike njenega okraja in jih prinesti na njen dom, da jim je stregla; in ko so ji nekega dne privedli gobavega, od tako strašnih ran razjedenega, da se je vsakomur zgražalo pred njim, ga je ona sprejela kot poseben dar božji, izmila in obvezala njegove gnojne tvore in mu s prisrčno ljubeznijo stregla štiri me-

sece, dokler ni umrl. Tik pred smtrjo se ji je siromak v božjem imenu zahvalil za njeno ljubezen; ona pa je dejala: Ti si bil v tem življenju podoben Lazarju, podoben mu boš tudi v onem življenju, in angeli božji te bodo na rokah nesli v nebesa. Tedaj je siromak izdihnil. Frančiška, takrat 22 letna žena, ga je hotela s svojimi rokami pripraviti za pogreb, in ker so ji branili, češ, da se je bo vendarle prijela njegova gobavost, je dejala: Jaz se ne bojim nobene gobave bolezni, razen gobave bolezni greha!...[19] O kakšen entuziazem ljubezni! In kakšen entuziazem usmiljene ljubezni do bolnih siromakov, če so sv. Frančišek Asiški, sv. Elizabeta in nešteti drugi junaki svetosti bolnikom tudi ob najkužnejših boleznih s svojimi rokami stregli, če so celo, ves človeški stud in gnus zatajivši, njihove gnojne rane poljubovali, kakor bi bile predragocene rane Kristusove!...

A kaj je treba vprav zgleda svetnikov, o katerih je jasno, da so — kakor Gospod Jezus — ljubili bližnjega tem bolj, čim večja je bila nesreča! Poglejte druge! Poglejte usmiljene brate, sinove sv. Janeza od Boga, s koliko požrtvovalnostjo skrbijo za bolnike! Poglejte hčere sv. Vincencija Pavljanskega, usmiljene sestre, kaj delajo in žrtvujejo iz ljubezni do trpečih bolnikov! Ali vam je znano, da izvečine ne dočakajo starosti, da umirajo v še krepkih, pogostokrat v cvetočih letih — žrtve svoje junaške ljubezni?... In še druge poglejte! L. 1836. je bila zanešena nalezljiva ko-

lera na Južno Tirolsko. Tedaj so prebivavci malega selišča St. Ilario blizu mesta Roveredo sklenili, da si bodo v bolezni — kakor uči vera in ljubezen do bližnjega — drug drugemu pomagali z vsem, kar bodo imeli in premogli. In bili so mož-beseda. V vsako hišo je prišla bolezen, in le 7 bolnikov je imelo zdravniško pomoč, zakaj zelo majhna so bila sredstva teh ubogih ljudi. Toda možje in žene, mladeniči in dekleta so se vprav izkušali, kdo bo bolj stregel bolnikom. Okrog vsake bolniške postelje je stalo noč in dan po več usmiljenih Samarijanov, ki so se vrstili v sveti ljubezenski službi.[20]

Predragi! Kako pa je z našim sočutjem, z našim usmiljenjem do bolnikov, teh najbednejših med bednimi? Mnogo je teh siromakov, ki jih tare poleg bolezni beda; zdravil ni, zdravnika ni, ničesar ni — pri hiši je samo lačna družina... O vi, ki vam je Bog dal več, nego sami potrebujete, ki vas je po bogastvu zaznamenoval za očete svojim bratom, ali se zganete takoj, ko slišite to strašno reč: bolnik — pa brez vseh sredstev?... Jaz mislim, da bi morali bogatini skrbno poizvedovati po takih slučajih in vsakemu bi moralo biti pravo srčno zadoščenje, da bi prihitel na pomoč enemu ali več takim bolnikom. Te dni sem bral o duhovniškem zavodu v Rimu, o kolegiju Germaniku, ki je bil tudi moja druga očetna hiša — bila je velika milost, bodi Bog zahvaljen zanjo! — bral sem torej, da je bil ta zavod zaradi težkih časovnih razmer, zaradi gmotnih stisk na tem, da

se zapre. Toda s kakšnim srcem, moj Bog, naj zapro predstojniki koleg, ki ima v svoji skoro 500 letni zgodovini zapisano, da je vzgojil do leta 1905. — 5955 svetnih duhovnikov in 527 redovnikov, od teh 35 opatov, 425 škofov in — kar je več — 15 duhovnikov, ki so umrli v službi kužnih bolnikov, ter 10 mučencev, od katerih dva že uživata čast oltarja. Že sv. Ignacij, ustanovitelj zavoda, je svojčas dejal, da bi se dal rajši prodati, nego da bi ta zavod opustil. In podobno so zdaj govorili predstojniki. Zato so odredili za koleg zbiranje podpor po vsem svetu. In glej, začeli so se oglašati tam onstran morja, v Ameriki, plemeniti premožni ljudje z lepo idejo in ponudbo, da prevzamejo njih posamezni celo oskrbo posameznih gojencev na svoj račun...[21] — Podobna ideja bi bila, zlasti po mestih, pa tudi na deželi, odrešilna za mnoge stradajoče bolnike. Posamezni bogati ljudje naj bi prevzemali vso skrb za posamezne bolnike, za enega ali za njih več! — Ta ubogi bolnik v moji ali v sosednji ulici je moj! bi dejal n. pr. en bogatin; moja stvar bo, da bo z vsem preskrbljen. — Ta in ta pa moj! ali: ti in ti pa moji! bi dejal drugi, in tretji tako, in četrti... Bogati ljudje, vi, ki imate za druge, kar imate odveč, organizirajte taka dela telesnega usmiljenja! Moj Bog, kaj danes vse organiziramo! Koliko slabih stvari! In velikokrat, ko mislimo, da organiziramo dobre stvari, organiziramo v resnici le svoje razveseljevanje, svojo dobičkaželjnost, svojo časti-

hlepnost, svoj napuh!... Zakaj ne bi torej organizirali nesebično takih resnično dobrih del usmiljenja? Za bolnike, za siromašne, nesrečne bolnike? Če je organizacija dobre stvari sploh, kakor pravi nekje veliki škof Faulhaber, osmi zakrament za naš čas, bi taka organizacija to skoroda res bila: kakor iz zakramentov večni — bi tekel iz nje časni blagoslov za siromake...

Kadar pa gmotno ne moremo pomagati — ako ne moremo obiskovati bolnikov z darovi te zemlje, ali če bolniki tega ne potrebujejo —, kaj naj storimo potem? Ah, obiskujmo bolnike po možnosti in kadar je prav in umestno, vsaj s tolažbo svojih ust, z usmiljeno besedo! Je sicer to že duhovno delo usmiljenja — a zakaj bi tega ne omenili tudi tukaj, zlasti še, ko ljubezniva tolažba dviga tudi telo, lajša tudi telesno bolečino, je torej tudi telesno delo usmiljenja. Ah, in kako potrebni so bolniki tega dela našega usmiljenja — tolažbe, ko je tolikokrat tema v njihovih dušah, ko se kakor nočni oblaki vale in sprijemajo skupaj črne bridkosti v njihovih prsih, ko velja to, kar poje tuji pesnik:

> Daleč je nebo in globina zijá —
> o, zakaj vas še ni, ve zvezde nebá?[22] — —

In, moji častiti poslušavci, če ne moremo in ne znamo več tolažiti sami — to velja zlasti za bolnikove domače — skrbimo vendar, da pride k bolniku o pravem času On, ki se imenuje Bog vse

tolažbe (2. Kor. 1, 3) in ki o sebi samem pravi: Kakor človek, ki ga njegova mati tolaži, tako bom jaz vas tolažil. (Iz. 66, 13.) O, nepopisna krutost je — ne ljubezen, zapomnimo si! — nepopisna krutost je, odlašati pri bolniku s sv. zakramenti! Zakaj vendar odlašati? — Ali zato, ker bo potem precej smrt?... O vi nespametni, nič poučeni, neverni moderni ljudje! Kaj zato bo precej smrt, če pride v hišo Bog življenja? Kaj zato se bo bolezen poslabšala, če se razlije na bolnika milost svetega maziljenja, ki pospeši tudi telesno ozdravljenje, če je tako duši v prid? O moderni ljudje, kje je vaša resnična ljubezen do bližnjega, do sirotnega bolnika, do vašega lastnega očeta, matere, brata, sestre, do vašega bolnega otroka?...

*

V neki umetniški družini so dejali nekega dne prijatelju, ki je mnogo zahajal v hišo: Danes vam moramo vendar enkrat pokazati tudi svetišče našega doma. In peljali so ga v sobo, v kateri še nikoli prej ni bil. Tam notri je ležala neozdravljivo bolna mlada hči družine...[23]

Svetišče hiše da je bolniška soba? Ali ni to bizarna misel? In vendar kaj ni svetišče tisti kraj, kjer se Bogu polagajo na oltar daritve, žrtve? O, in ali se v bolniških sobah ne darujejo Bogu daritve, žrtve? Ali jih ne darujejo ubogi, trpeči bolniki — žrtev trpljenja? In ali ne moremo mi darovati tam Bogu svojih daritev dejanske, usmi-

ljene ljubezni? O, le pomislimo, kako podoben je res bolnik Kristusu trpečemu! Na zunaj ni več lepote na njem — kakor pravi to o Kristusu, možu bolečin, Izaija (53, 2), in na znotraj je njegova duša žalostna do smrti — kakor Kristusova na Oljiski gori. (Mark. 14, 34.) Ah res, s Kristusom sem pribit na križ! lahko kliče vsak bolnik.[24] (Gal. 2, 19.) Glejmo torej v vsakem bolniku Kristusa trpečega in izkazujmo mu, kolikor le moremo, ljubezen svojo! Amen.

V.

Ko je bil Jezus nekega dne zopet v Kafarnavmu, so prinesli k njemu mrtvoudnega, bednega siromaka, ki si s svojimi sključenimi udi ni mogel sam nič pomagati in je trpel velike bolečine. Gospod Jezus, ta najvišji vzor ljubezni do bližnjega, je videl njihovo vero in je rekel mrtvoudnemu: — Sin, tvoji grehi so ti odpuščeni. (Mark. 2, 5.) Potem ga je ozdravil tudi telesno, rekoč: — Vstani, vzemi svojo posteljo in pojdi na svoj dom! (Ib. 11.) S takim ravnanjem nas je hotel Jezus učiti, da je poleg telesnega gorja še drugo, ki je mora dejanska ljubezen do bližnjega tudi videti, in celo prej videti nego telesno gorje; to je namreč gorje duše. O, koliko je bilo tega gorja zmerom na svetu in koliko ga je na svetu dandanes! Koliko je greha, strasti, dvomov, zmot, bolne in mrtve vere, strtega svetega upanja, pohojene božje ljubezni — same stvari, zaradi katerih trpe duše, zaradi katerih se duše lahko večno pogube. Zato pa mora biti naša krščanska ljubezen delovna tudi tu. Hiteti mora na pomoč z duhovnimi deli usmiljenja.[25] Katera so duhovna dela usmi-

ljenja? Svariti grešnike, učiti nevedne, prav svetovati dvomljivcem itd. — našteva zopet katekizem. Z eno besedo pa so to vsa tista naša dejanja, ki nam jih narekuje naša iznajdljiva ljubezen zato, da pomagamo bližnjemu rešiti dušo in doseči večni cilj, za katerega je ustvarjen. Toda kaj smo delati taka dela zares dolžni mi vsi? Da imajo n. pr. starši dolžnost, skrbeti za zveličanje svojih otrok — to nam je lahko jasno; da imajo tako dolžnost gospodarji do poslov, sploh predstojniki do podložnikov, da jo imajo duhovni do vernega ljudstva — vse to razumemo. Toda mi vsi, drug do drugega? Ali res zahteva zapoved ljubezni od nas vseh, da sodelujemo, kar moremo, pri zveličanju svojega bližnjega? Da, moji častiti poslušavci! Naj vam to ob kratkem pokažem ter obenem priporočim zlasti dvoje, troje najnavadnejših duhovnih del usmiljenja! —

*

Če ljubimo bližnjega z dejansko ljubeznijo za ta minljivi čas, kako ga ne bomo ljubili za večnost! Če mu pomagamo v telesnih potrebah, kako mu ne bomo v dušnih! Če v svetnih rečeh nihče ne živi samemu sebi, pravi sv. Janez Krizostom, marveč delajo rokodelci, vojaki, kmetovavci v blagor svojih bližnjih, koliko bolj mora tako biti v stvareh duše![26] Zakaj duša je več nego telo; duhovne potrebe so nujnejše nego materialne; stiske duše so hujše nego stiske telesa; nepotolažena lakota kruha je manjše zlo nego neupokojena želja po Bogu; hrepenenje

po telesni pijači je manjša muka nego žeja po vodah večnega življenja; bolezen in telesno hiranje — pa naj bo še tako polno trpljenja — je manjša nesreča nego propadanje duše; telesno bolan človek je nazadnje lahko srečen, če je duša zdrava, v Boga zaupajoča, v božjo voljo vdana, vsa polna blaženega upanja v lepše življenje po smrti...; toda dušno bolan človek, grešnik, hudobnež, ne more biti srečen, naj bo telo še tako zdravo —: očitki njegove vesti mu ne dajo miru v sedanjosti, in pogled v prihodnost, v to, kar je onkraj groba, je zanj obupen... O, človek z bolno dušo, brez vere, brez Boga in njegove postave, s poteptano čistostjo, z zamorjenim čutom za pravičnost, tak človek je siromak, večji nego ta, ki od hiše do hiše prosi vsakdanjega kruha. Naj le hodi pokonci, kakor hoče; naj le raja in razsaja v razuzdanih družbah, kolikor hoče; naj le baha in žvenkeče s srebrom in zlatom, pred komur hoče; naj se šali, norčuje, smeja, vriska po svoji volji — siromak je, tisočkrat siromak: tistega črva, ki vedno iznova gloje v duši ob spominu na Boga, na večnost, na smrt, na pekel, tistega črva ne zamori, in zavest, da visi nad prepadom le na niti: utrga se nit in gorje! — ta zavest je grozna...[27]

O prijatelji, in nas ne bi gnalo srce, da tako nesrečnemu svojemu sobratu pomagamo, če moremo? Mi da ne bi bili dolžni izkazati mu duhovnega dela usmiljenja? Kakšno delo usmiljenja pa? Nimamo vsemogočne besede Gospodove, da bi

mogli reči grešnemu bližnjemu: Zaupaj, tvoji grehi so ti odpuščeni..., toda besedo pa le imamo, besedo pouka, besedo prijateljskega opomina, besedo ljubeznivega posvarila. Zakaj ne bi o pravem času, na pravem kraju, ob ugodni priliki rabili te besede iz ljubezni do bližnjega? Zakaj ne bi dejali kdaj izgubljenemu človeku, ki je naš znanec, ki večkrat ž njim občujemo, zakaj mu ne bi dejali, ko ga vidimo hoditi po temi, bresti po blatu, vdirati se v močvirju: Prijatelj, prijatelj, kaj delaš? Preudari, pomisli, obrni korak nazaj! Glej, koder hodiš, je tema in blato in močvirje! Kaj imaš od te poti? Od poti nevere, razuzdanosti, od grdega življenja? Pusti vendar tisto berivo, ki ne zasluži, da je jemlje v roke inteligenten človek! Pusti tisto druščino, ki se je sam natihem sramuješ! Pusti tisto osebo, ki dobro veš, da ti je v dušno in telesno pogubo, tako dobro veš, da sam večkrat jokaš nad suženjstvom svojim! Daj, prijatelj, pojdi spet v cerkev, opravi zopet enkrat dobro spoved! Videl boš, kako bo spet drugačen svet okrog tebe, kako bo duša spet vriskala v pristnem veselju! Daj, stori! Ne poslušaj ljudi, ki te odvračajo od cerkve, od spovednice, od krščanskega življenja in mišljenja! Saj vendar to niso najboljši ljudje! Poslušaj rajši glas svojega dobrega pokojnega očeta, svoje zlate rajne matere: čuj, iz groba prihaja glas, in iz nebes prihaja, in te vabi, kliče. O, stori, da ne bo prepozno! da ne bo prepozno!... — —

Predragi! Zakaj da bi ne mogli mi tako in podobno govoriti temu in onemu, ki je v naši bližini, morda v našem sorodstvu, v naši družini? Ali mar nismo po razmerah to storiti dolžni? O, lahko bi govorili ob dani priliki — in bogve kolikokrat je že zalegla taka resna, a dobrotna prijateljska beseda! — lahko bi tedaj govorili, in zapoved ljubezni nam pač kdaj tako govoriti veleva. Le pomislimo, moji častiti poslušavci, da s takim duhovnim delom usmiljenja ne izkažemo dobrote samo bližnjemu, marveč — da se tako izrazim — izkažemo jo skoroda tudi Bogu samemu. Obudimo v srcu vero, predragi! V luči vere je bližnji podoba božja po stvarjenju, še bolj po posvečenju. In glej, ta čista, neizrekljivo lepa, svetla podoba božja je v bližnjem, ki je zašel na napačne poti, v človeku-grešniku je ta podoba zamazana, pokvarjena, onečaščena. O, ali ne izkažemo takorekoč Bogu samemu dobrote, če pomagamo njegovo podobo v bližnjiku očistiti, popraviti, ji prejšnjo čast vrniti? In če je tako — ali nismo tega dolžni storiti, kadar storiti moremo? Ali bi ne bilo nekrščansko od nas, če bi videli, da je ob vrtu pri naši hiši nekdo razbil in osramotil sveto znamenje, in mi bi ne hoteli znamenja popraviti in osramočenja božjega izbrisati? Če moremo, če moremo... O mali deklici, ki je postala pozneje velika svetnica, se pripoveduje, da je našla nekoč v nekem kotu hiše podobo Križanega zlomljeno, zaprašeno in s pajčevinami zamreženo. Otrok se je tako razžalostil,

da je pričel jokati in se ni umiril prej, da je bila podoba popravljena in očiščena. Ták naraven čut spoštovanja božjega mora nagibati tudi nas, da popravimo, če le moremo, podobo božjo tam, kjer je bila z milostjo nekoč najlepše vtisnjena, z grehom pa najgrše zabrisana — v duši grešnega sobrata...[28]

Toda pravite: Mi ne znamo svariti in opominjevati drugih; velikokrat so tudi taki opomini, svarila, nauki neumestni: doseže se ž njimi lahko prav nasprotno od poboljšanja. — Vse to je lahko res. Zato sem poudarjal in še poudarim: Če moremo, storimo; opominjajmo, svarimo, če so razmere po tem, če je čas, kraj, prilika za to. Drugače, predragi, pa so še druga sredstva, pomagati bližnjemu do zveličanja, tudi če je daleč zašel. Dober zgled je táko drugo sredstvo. O lepi, dobri zgled, ti molčeči, pa vendar tako zgovorni opomin nedolžnim, pa tudi padlim, izgubljenim, v greh in zmoto pokopanim! Nekje na Gorenjskem, tam gori blizu Bleda, kjer je mati narava zbrala skupaj toliko zakladov krasote, kakor da je hotela pripraviti poročno darilo nevesti, domovini naši, je živel zelo star pa zelo pobožen župnik. Zaradi starosti ni mogel več pridigati. Zato so ga hoteli upokojiti. Toda dvignil se je zanj njegov prijatelj in je dejal: Pustite ga! On pridiguje s svojim zgledom bolj, nego bi mogel z besedo... To je krasen stavek. In ne samo duhovnik, tudi lajik pridiguje, glasno pridiguje z dobrim zgledom. O, koliko duš

bi nemara mi rešili, če bi dajali povsod sijajen zgled krščanskega življenja! O vas, starši, ne govorim: vam tako trikrat gorje! če ne svetite svojim otrokom z neugasno lučjo dobrega zgleda. Tudi vam, javni vzgojitelji, gorje! če svojim učencem ž njo ne svetite. Tudi vam, gospodarji in gospodinje, gorje! če svojih poslov z zgledom ne učite. Vi vsi ste to dolžni ne le po ljubezni, marveč tudi po pravičnosti... Toda kako bi lahko, ve žene sploh, z lepim zgledom kazale druga drugi pravo pot v vsem, kar zahteva krščanska čast žene! In ve mladenke sploh, kako bi lahko z lepim zgledom učile druga drugo zaničevati tiste grešne posvetnosti, vse tiste razuzdane môde, vse tiste veselice in zabave, ki samo kradejo Bogu čas, žepom denar in srcem nedolžnost! In vi možje sploh, kako bi lahko z dobrim zgledom spodbujali drug drugega h krščanski zavesti, k verski zvestobi, k pogostnemu prejemanju sv. zakramentov, k pogumu in odločnosti za katoliško stvar! In vi mladeniči sploh, kako bi lahko reševali drug drugega, če bi drug drugemu sijali z zgledom delavnosti, zdržnosti, čistosti, globoke vere, praktičnega krščanstva!...

Lahko bi, lahko bi mi vsi... In če bi lahko, zakaj ne storimo? Ali ne veleva tega zapoved ljubezni? — Toda praviš: Jaz resnično tudi s svojim zgledom nimam nikjer prilike vplivati. Ali pa: Saj ne pomaga nič — ne beseda, ne zgled. — Sicer dvomim, da bi vse tako bilo; toda recimo, da je

vse tako. Tedaj imaš pa še eno, nepretežko, še eno, zelo uspešno sredstvo, da pomagaš bližnjemu v njegovih dušnih stiskah: imaš mogočno, svet odrešujočo, nebesa naskakujočo silo — molitve! Predragi! Molitve nam Bog ni dal samo zato, da ž njo zveličamo sebe, marveč tudi zato, da ž njo pomagamo zveličavati se drugim. Sramotno je, če smo ljudje velikokrat celo pri molitvi tako — sebični. Molili bi samo zase, samo zase, in prosili bi Boga, da pomaga n a m, da reši n a s, da zveliča n a s — in bodisi na stroške drugih... Tako pa ne govori krščanska ljubezen. Moliti zase i n moliti za druge — to je dolžnost. In moliti za bližnje, zlasti za njihove dušne potrebe —: za pravične, da v pravičnosti vztrajajo, za grešnike, da se izpreobrnejo — o, kako veliko delo krščanske ljubezni je to! Kdo ve, koliko je v nebesih teh, ki so prišli gor po molitvi drugih! O prelepa molitev — molitev za druge! Ko se z vero in upanjem združi še ljubezen, in dvigne svoje roke in svoje oči k nebesom za bližnjega časni, a zlasti še za bližnjega večni blagor! In to sredstvo molitve za bližnjega, lepe v očeh človeških, občudovane od vrst angelskih, neskončno prijetne Bogu samemu — to sredstvo imamo v rokah vsi; ž njim vsi lahko izkazujemo bližnjemu duhovno delo usmiljenja... Vsi lahko. In če lahko, ali nismo dolžni? Ali ne veleva ljubezen tako? Resnično, da veleva!

*

Predragi! Nihče izmed nas naj ne reče: Kaj me briga duša in zveličanje bližnjega! O njem, ki mu ni mar duša in zveličanje bližnjega, pravi sv. Janez Krizostom, da bo po njegovih mislih tudi svojo dušo težko zveličal. O tistem pa, ki je goreč za večno srečo svojega sobrata, govori Sveto Pismo: Bratje moji! Ako kdo izmed vas zaide od resnice, in ga kdo vrne (t. j. spet na pravo pot obrne), naj ve, da kdor grešnika vrne od njegove krive poti, bo rešil njegovo dušo smrti, in bo pokril veliko število (tudi lastnih) grehov. (Jak. 5, 19—20.)[29] Amen.

VI.

Danes moram govoriti o tisti ljubezni do bližnjega, ki sega čez meje groba in smrti v deželo večnosti, da še tam pomaga in rešuje... Tam v deželi večnosti trpe namreč v vicah duše naših bližnjih, rajnih naših, in čakajo, nestrpno čakajo, da jim naša ljubezen prihiti na pomoč z duhovnim delom usmiljene priprošnje. Usmilite se nas, usmilite se nas vsaj vi, prijatelji naši, kličejo z Jobom, ker roka Gospodova nas je zadela. (Job. 19, 21.) — Ali more in sme preslišati naša ljubezen ta klic? Ali ga pa tudi v resnici sliši in se mu odzivlje? To dvoje moramo premisliti danes, ko že kaže mesec november* — posvečen vernim mrtvim — svoje, kakor v smrti vse lepote oropano lice; ko se že vlačijo deževne megle, vse mrtvaške, po dolinah in obronkih gorâ; ko že piha pozna jesenska sapa, tuja in nevesela, kakor da prihaja vprav iz domovine pokojnih...

*

* Govor je bil govorjen prvo nedeljo v novembru.

Ne nameravam govoriti nadolgo o trpljenju naših bližnjih v vicah. Velikokrat ste že slišali o tem. Toda nakratko moram vsekako zopet poklicati v spomin to trpljenje, ki je grozno in nepopisno; ki je večje nego vsako trpljenje tu na zemlji; ki je v primeri ž njim vsa zemeljska bolečina pravo hladilo; ki se nič ne razlikuje od trpljenja v peklu, samo da ni večno... Moram vsekako, da vsaj nakratko omenim to prežalostno usodo duš v vicah, ki od vsega časnega ločene, samo po licu božjem hrepene, samo po združitvi z Bogom, o katerem vedo, da je morje resnice, dobrote in lepote, da je pri njem ves mir, vsa sreča in blaženost; toda zastor ne pade, zagledati ga še ne smejo, okleniti se ga še ne smejo, na njegovo srce se še ne smejo vreči, trudne, zbegane, od bolečin razbičane... Ah, kako so žejne nebeške sreče, kako so je žejne! Kako hrepene ustnice po studencu! In glej, studenec je takorekoč pred njimi, razločno slišijo šumenje žive vode, ki žubori v večno življenje, v neskončno radost; toda ne smejo še do studenca, ne smejo še... Kako dolgo še ne, o večni Bog? Vsaka minuta je neskončnost. Kakor zasužnjeni Izraelci, ki so sedeli ob vodah babilonskih in jokali, ko so hrepeneče gledali proti svojemu mestu, proti Jeruzalemu, tako vzdihujejo uboge duše na kraju svojega pregnanstva in z Davidom kličejo: — Kdaj bomo prišle in se prikazale pred obličjem božjim?... (Ps. 41, 3.) Toda poleg te žeje

po Bogu, poleg plamena ljubezenskega hrepenenja po Njem, za katerega so ustvarjene, h kateremu jih vleče neodoljiva sila — so še druge muke. Muke v še drugem, čistilnem plamenu. Da, v ognju, moji častiti poslušavci, v resničnem ognju. V ognju, ki je po besedah sv. Avguština hujši nego vse muke, kar jih je mogoče videti, občutiti ali si jih le misliti; v ognju, ki presega vsako drugo trpljenje, ki je mora trpeti človek v tem življenju, ali bi je le trpeti mogel; v ognju, ki je na las podoben ognju v peklu. O, kako velika je ta ognjena bolečina ubogih duš v vicah, ko se ne more ž njo primerjati nobena bolečina bolnikov na zemlji, nobeno trpinčenje mučenikov, nobena stiska nesrečnikov... In duše teh naših bližnjikov si ne morejo same pomagati nič... nič. Ujete so, zvezane so, niti ganiti se v svojo korist ne morejo. Prišla je zanje tista noč, o kateri je dejal Kristus, da v nji ne bo mogel nihče več delati. (Jan. 9, 4.) Naj še tako objokujejo svoje pogreške na zemlji; naj še tako iztezajo roke iz ognja in prosijo Boga odpuščanja; naj mu še tako zagotavljajo svojo ljubezen — zastonj je: koprneti morajo, trpeti morajo, goreti morajo — doklej? — dotlej, dokler ne poplačajo zadnjega vinarja dolga![30] Ali deset let? ali dvajset? ali sto? — kdo ve? O sirotne duše! Kaj naj store! Kaj naj store! Predragi! Do nas se obračajo, nas kličejo na pomoč: Usmilite se nas, usmilite se nas vsaj vi, prijatelji naši, ker roka Gospodova nas je zadela!

Glejte nas! gorje je nam, ker se je podaljšalo naše bivanje v tujini (Ps. 119, 15), strani od našega Boga, od našega Očeta. Naše solze so naš kruh noč in dan, ker nam vsak dan pravijo: Kje je vaš Bog? (Ps. 41, 4.) Stisko in bridkost smo našle (Ps. 114, 13), obdajajo nas zlà, katerih ni števila (Ps. 34, 13) — usmilite se nas! usmilite se nas!

Predragi! Ali moremo mi res preslišati ta klic? Ne moremo ga, ne smemo ga, če je krščanska ljubezen do bližnjega v nas. Naša velika skrb, naša nujna zadeva mora biti, da hitimo dušam v vicah na pomoč z molitvami, z miloščino, z odpustki, z daritvijo sv. maše. — Toda ali pa je to tudi res naša velika skrb, naša nujna zadeva? Bodi Bogu položeno, kar bom moral zdaj povedati! Stari pisatelji pripovedujejo, da se je pojavljala svojčas neke vrste kuga, ki je imela to posebnost, da je vsakomur, kogar se je lotila, uropala ves spomin, tako da če je bolnik tudi ozdravel, ni poznal nikogar več, tudi očeta in matere ne. Predragi! Ali ni dandanes na svetu vse polno take kužne bolezni? Ljudje ne poznajo nobenega mrtvega več, tudi očeta in matere ne![31] Izpred oči — izpred spomina! Nekaj joku, včasih še ne prav iz srca privrelega, in nekaj pogrebnega pompa — to je vse. Potlej nič več. Misli, kako bi se izpodbijal testament — to pač; misli, kako bi se reševala iz vic duša — kaj še! Kletev že, kletev, če je dediščine premalo, ali če je ni nič; toda molitev... ah! Še tistim ni mar, da bi pomagali mrtvemu, ki so morda

veliko, ki so vse prejeli. Strašni smo ljudje, v modernih časih tako, kakor v starih ... Aleksander Veliki je umirajoč zapustil svojim vojskovodjem celo kraljestvo, da si je med seboj razdele. In glej, ko je izdihnil, je ležalo njegovo truplo 30 dni nepokopano — kakor truplo kake živali: dediči so imeli z delitvijo kraljestva toliko opravka in prepira, da se niso utegnili zmeniti za mrtvo truplo kraljevo. Tako je bilo v starih časih.[32] V modernih pa trupla ne pozabijo pokopati, še prav hitro se ga radi iznebe iz hiše; toda na dušo pozabijo brž, in čim večja je dediščina, tem prej! Treba je pač uživati, kar se je brez truda pridobilo ... Treba je, da otroci hitro razneso, kar so starši morda z žuljavimi, morda celo s krivičnimi rokami skupaj spravili ... Treba je, da si žena hitro poišče drugega moža z blagom, ki ga je zapustil prvi siromak — tista žena, ki je bila neutolažljiva, ko so nesli moža iz hiše, ki je stotisočkrat govorila: Tvoja, edino tvoja do smrti! ki je dala tudi na venec napisati: Nepozabnemu soprogu ... Ah, strašni smo ljudje! Saj ne rečem nič, saj vem, da Cerkev blagoslavlja tudi drugi zakon in tretjega in četrtega, če je treba —. Ampak ta ljubezen do prvega moža ali do prve žene, ki niti korak ne gre za mrtvim v večnost — o — kakšna je ta ljubezen! ... Res, strašni smo ljudje v vseh časih! Bratje egiptovskega Jožefa so veselo jedli in pili in se zabavali v tem, ko je Jožef ležal zvezan v onem znanem vodnjaku na planjavi Dotain, preden je bil prodan izmaelskim kupcem. Tako mi ljudje zdaj jemo in pijemo in smo dobre volje tu na zemlji, v tem ko duše naših dragih mrtvih leže v prepadu vic. Samo, prijatelji, da v tistem vodnjaku, kjer je ležal Jožef, ni bilo ognja — v vicah pa je ogenj, ogenj! ...[33]

O, ali ni to krutost? Kje je ostala ljubezen naša? Kje je umrla? Kdo jo je ubil? Naš grdi, sebični, brezverni materializem jo je ubil! Ubil jo je celo tam, kjer bi morala prav posebno živeti, ubil jo je v srcih prijateljev, v srcih zakoncev, v srcih staršev celo in otrok ... Starši, ali mislijo starši na svoje umrle otroke z dejansko ljubeznijo? S tisto, ki moli za njihove duše, ki sv. zakramente prejema in jih zanje daruje, ki hodi k sv. maši zanje in jim naklanja odpustkov in drugih dobrih del? Ne rečem: mnogi starši so še krščanski in delajo tako. Mnogi pa ne! mnogi ne! Nič jim ni, pozabiti lastno kri, pustiti jo trpeti, goreti ... O, ali manjka vere ali ljubezni ali pa morda celo — obojega? ...

In otroci? Mi vsi smo otroci in premnogi imamo že v večnosti očeta ali mater ali očeta in mater. Ali jih ljubimo, mrtve, s tisto krščansko dejansko ljubeznijo, s katero smo jih ljubiti dolžni? Kaj storimo za njihove duše? O, ali vemo, kako tesno naravno edinstvo je med nami in starši? Kako protinaravno je, vreči iz srca ljubezen tudi do mrtvih staršev? ... Ali se ne spominjamo več, kaj so starši za nas trpeli? Ali nam ni pred očmi znoj na obrazu očetovem, žulji na njegovih rokah, gube na njegovem čelu, sivi lasje v njegovi glavi?

Ali nas v mislih ne obiskujejo prečute noči materine in njeni mučeniški delovni dnevi in njene solze za nas? Ali smo pozabili, da je na drugi kameniti plošči prva zapoved ta: Spoštuj očeta in mater? ...

In bratje in sestre, tako skupaj zrastli v življenju, ah, kako se pozabljajo v smrti! Sestra, ki je imela v bratu tisto moško veličino, h kateri se ženska duša s tolikim ponosom ozira, in tisto moško moč, v katero tako neomejeno zaupa ...; brat, ki je imel v sestri tisto žensko čistost, nežnost in milino, do katere goji moževa duša tako globoko spoštovanje — o, kako se drug drugega v smrti pozabita![34] ... In prijatelji, kako se pozabijo, in sorodniki, in znanci — da nič ne rečem o vseh drugih, ki so nam manj bližnji! Duše vseh teh pozabljenih pa kličejo: Usmilite se nas, usmilite se nas vsaj vi, prijatelji naši, ker roka Gospodova nas je zadela! ...

*

Predragi! Nikar ne hodimo po zemlji brez ljubezni do rajnih svojih! Kmalu pojdemo tudi mi v večnost. In če bomo še bolj skesano opravili svojo zadnjo spoved na smrtni postelji, o, še zmerom bomo nesli s seboj k sodbi marsikak dolg, ki ga bo treba poplačati v očiščujočem ognju! In kdo bo naš priprošnjik takrat, če nismo zdaj mi za nikogar priprošnjiki? Čigava ljubezen bo reševala iz ognja nas, če zdaj naša ljubezen ne rešuje nikogar? Ali ne bo naša zaslužena kazen takrat, da bomo pozabljeni, kakor zdaj mi druge pozabljamo?

Z dejansko ljubeznijo do vernih duš pa si naklanjamo njihovo pomoč, njihovo priprošnjo za dan naše stiske. Sv. Ida Herzfeldska, vdova saškega vojvode, je dala v življenju narediti kamenito krsto in jo je vsak dan napolnjevala z darovi za uboge: tako se ji ni bilo treba bati prihodnje lastne krste in groba ...[35] Storimo tudi mi kaj za duše v vicah, za te najubožnejše med ubogimi! Darujmo jim ta mesec november vsaj enkrat miloščino dobre svete spovedi in pobožnega sv. obhajila! Vsi prejmimo ta mesec sv. zakramente za duše v vicah! Vsi! Tudi vi, moji spoštovani gospodje, možje in mladeniči, tudi vi! Saj pojdete tudi vi v večnost in boste potrebovali pomoči in boste dobili pomoči od duš, ki jih zdaj pomagate reševati. Pa tudi vsak dan poživimo vsaj z majhnim usmiljenim dejanjem svojo krščansko ljubezen do svojih bližnjih v vicah! Spominjajmo se jih vsak dan vsaj s kratkim, prisrčnim očenašem zjutraj in zvečer, in težave in skrbi svojega delovnega dne zanje Bogu posvečujmo! Taka ljubezen bo naša tolažba ob smrtni uri in v vicah naših. Blagor usmiljenim, ker bodo dosegli usmiljenje! (Mt. 5, 7.) Amen.

VII.

Če naj se v naslednjih govorih pomudim pri nekaterih starih in vedno novih pregrehah zoper ljubezen do bližnjega, ne bom govoril o takih, ki jih med količkaj krščanskim ljudstvom gotovo ni, kakor so n. pr. pregrehe uboja, umora, ropa, tatvine in še druge, ki ne žalijo nič manj pravice nego ljubezni. O skoposti in lakomnosti ter njunih hudobnih izrastkih, ki bi lahko razpravljal o njih na tem mestu, pa sem svojčas že govoril.* Naj se torej zdaj omejim le na dvoje, troje drugih hudobij, ki nasprotujejo ljubezni. Predvsem je ena, ki preplavlja zlasti današnji svet. Pravi se ji pohujšanje. Kaj je pohujšanje? Pohujšanje je navajanje v greh. Navajanje v greh — bodisi z besedo ali z zgledom, z dejanjem ali opuščanjem. Kdor dá na kakršenkoli način povod k moralno slabemu; kdor v greh svetuje, vabi, podžiga, pomaga; kdor greh ukazuje, odobrava, hvali; kdor z zanemarjanjem, prezira-

* Glej knjižico: O dveh grehih. Trinajst govorov za moralo. V Ljubljani 1922. Založila Prodajalna K. T. D. H. Ničman.

njem dolžnosti in čednosti drugega od dolžnosti in čednosti odvrača — vsak tak je kriv pohujšanja, bodisi da naravnost namerava pripraviti bližnjega v greh, bodisi da sicer naravnost ne namerava, vendar pa ve, da utegne bližnji grešiti ob tem, kar on govori, dela ali opušča. — Gorje svetu zaradi pohujšanja! kliče Kristus. Pohujšanje sicer mora priti — to se pravi: ker je svet izprijen in ljudje tako zelo k hudemu nagnjeni, skoro ne more drugače biti, nego da nekateri, in še mnogo njih, hudobno govore in žive in so tako drugim v spotiko[36] — ali vendar gorje tistemu človeku, po katerem pohujšanje pride! (Mt. 18, 7.) Premislimo, predragi, zakaj grozi Kristus toliko gorje pohujšljivcem, globoko to premislimo, da se bomo vedeli obvarovati te največje pregrehe zoper ljubezen do bližnjega! —

■

Izustil sem pravkar, da je pohujšanje največja pregreha zoper ljubezen do bližnjega. Resnično, vsaj zelo gorostasna je. Umor na duši je, in kolikor je duša več od telesa, toliko je dušni umor groznejši od telesnega. Najstrašnejši umor je umor duše, pravi sv. Tomaž iz Villanove. Če tisoč ljudi po telesu umoriš, škoda ni tako velika, nego če eno dušo ognju izročiš. In če je kri Abelova tako zelo vpila k Bogu za maščevanje nad svojim bratom, koliko bolj bo vpila kri duše, na večno pogubljene, proti svojim morivcem! O, kako bodo kleli one, ki so jim bili vzrok tako grozne nesreče![37]

— Seveda. Grozno bodo kleli na duši umorjeni vse tiste nesramne tovariše svoje, ki so pod krinko prijateljstva z grdim govorjenjem in namigavanjem o rečeh, o katerih niso prej nič vedeli, zastrupili njihove duše. Grozno bodo kleli tiste druge prijatelje svoje, ki so v znamenju prosvetljenosti s ciničnim posmehom metali blato na verske resnice in zapovedi in so z dvomom in nevero napolnili njihova srca. Grozno bodo kleli tisto ženstvo, ki je pod pretvezo môdnih novosti brezstidno razkazovalo svojo golobo po ulicah in kavarnah, po koncertih in javnih shajališčih in je netilo čutne strasti njihove. Grozno bodo kleli vse tiste pisatelje, slikarje, kiparje, vse tiste laži-umetnike, ki so pod geslom svobodne in nobeni morali odgovorne umetnosti vlekli v greh njihove misli, želje in dejanja. Kleli bodo vsa tista gledališča, ki so po svojih odrih proslavljala strast in sramoto; vse tiste kinematografe, preračunjene na nizke instinkte človeške narave; vsa tista izložbena okna, kjer so se ponujale knjige brez Boga in brez zapovedi božjih, slike, ponižujoče vsako moško dostojanstvo in vsako žensko čast... Kleli bodo, grozno bodo kleli vse to ubogi pogubljenci, na vekomaj obsojeni... Saj ni nobenega dvoma: takrat v tej tovarišiji je bilo, pri tej in tej zabavi, pri taki in taki predstavi, ob oni izložbi, pri tisti knjigi, podobi — je bilo, da se je v srce naselil prvi smrtni greh: kakor črn, ostuden polž je prilezel v dušo in jo vso oskrunil s svojo strupeno slino... In od takrat naprej je greh rodil greh, in grešno življenje je rodilo grešno smrt, in grešna smrt se je izpremenila v strašno večnost — —.

A da bi bilo le malo teh duš, ki jih pogublja pohujšanje! Pa jih ni malo, moji častiti poslušavci. Brez števila jih je — legijon. S pohujšanjem se širi spačenost tako, kakor naraščajo valovi v morskem viharju; tako, kakor se množe vode veletoka, ki se podi proti morju; tako, kakor se kupičijo snežni plazovi, ki, utrgani visoko v gorah, drvijo v doline... Ti si na primer petim, desetim ljudem kamen spotike in pohujšanja; vsak teh petih, desetih zopet drugim petim, desetim; in le-ti zopet tako; in drugi zopet tako dalje... o, s kakšnimi gigantskimi koraki koraka izprijenost po svojih blatnih cestah na vse strani! In tudi če pohujšaš enega samega: enemu samemu mlademu človeku zbudiš dvom o veri — pripoveduješ mu, da je vera prazen sèn, prevara, laž, suženjstvo —; enemu samemu mlademu človeku uropaš biser nedolžnosti — s sirovo, frivolno besedo mu razlagaš skrite tajnosti življenja —; enemu samemu človeku vzameš spoštovanje do avtoritete — pridigaš mu evangelij krive svobode, utopične enakosti in bratstva... ah, samo enemu človeku — in v nedogled bo rastlo število zapeljanih: verskih skeptikov in nihilistov, moralnih propalic in pohotnežev, družabnih prevratnežev in prekucuhov... To je, kakor če vržeš kamen v vodo: iz enega vodnega kroga rastejo drugi, vedno širši, vedno večji... Gotove pre-

grehe grasirajo po celih družinah, celih občinah, po celih narodih. To ni od drugod nego od prokletstva pohujšanja! Grozno je to in — popraviti se ne da. Ti zase imaš svojo voljo v svojih rokah: če hočeš, se lahko vrneš od greha nazaj k čednosti, ti sam zase. Volje tistega, ki si ga ti pohujšal, pa nimaš v svoji oblasti. Kaj šele volje tistih, ki jih je zopet ta pohujšal! ... Kako boš torej ti, ki si začetnik, prvi vir pregrehe, kako boš pregreho zopet spravil s sveta? Kako ji boš le zastavil pot, da ne bo drvila naprej in poplavljala sveta in puščala za seboj blata in smradu na desno in na levo? ... Največkrat pa niti ne poznaš vseh teh, ki si jim bil ti prvi vzrok skvarjenosti; kako boš torej popravil? — In ali ne bo tvoja beseda, tvoj zgled, tvoje delo pohujševalo še dolgo po tvoji smrti? Ah, vi učenjaki in umetniki, vi pisatelji brez vere in morale, ki tako radi mislite, da ustvarjate dela nesmrtne slave — kolikokrat ustvarjate le dela nesmrtnega, neumrjočega pohujšanja! Ena sama brezverska ali pornografska knjiga — vi in vaši somišljeniki pravite, da je nesmrtna znanstvena razprava, nesmrten roman —, ena sama brezstidna slika — vi in vaši trabanti vpijete, da je nesmrten akt, študija ali kajvemkaj —, ena sama knjiga torej, ena sama slika — kako pohujšuje iz stoletja v stoletje, ko se neprenehoma zopet tiska in reproducira in razširja v neštetih eksemplarjih in kopijah po vseh deželah in narodih! O, kako pogublja duše iz veka v vek! Dragocene, s Kristusovo

krvjo odkupljene duše pogublja za vekomaj! ... In če bi jih za večnost ne pogubljala, ali ni greh, ki ga širi pohujšanje tudi še dolgo po smrti pohujšljivca — ali ni greh tisto zlo, iz katerega se poraja že tukaj na zemlji zlo na zlo? O, strašno je zadolženje, strašna je odgovornost takih neumrjočih pohujšljivcev! Ali kdaj premislijo vse to tisti, ki jih obožujejo, proslavljajo za prve in najzaslužnejše može naroda, ki pokopavajo njihova trupla po panteonih in narodnih grobiščih, ki jim stavijo spomenike in sohe? ... Kako vse drugačen je pojem zasluženja pri Bogu nego pri ljudeh! —

Predragi! Ali ni pohujšanje res strašna pregreha zoper ljubezen do bližnjega? Namesto reševati duše — pogubljati jih, pehati jih v časno in večno nesrečo! Ah, po pravici pravimo, da je pohujšljivec — pomočnik satanov. Ali ni podoben kači v raju, katere se je bil poslužil satan, da je pohujšal prvega človeka? Da, več nego pomočnik satanov, pohujšljivec je takorekoč sam — satan! O tem pravi namreč Sv. Pismo, da je morivec od začetka (Jan. 8, 44); in morivec je tudi vsak pohujšljivec, morivec duš je. In kaj pravim: še hujši je pohujšljivec nego sam satan, hujši je, ker je mnogo nevarnejši. Povejte, pravi pobožen mož, kakšen volk bi bil najnevarnejši za čredo na paši? Tak, ki bi se mogel preobleči, preleviti v navadnega domačega psa. Takemu bi šle ovce kar naproti, namesto da bi pred njim bežale; in ovčji psi bi se mu prijateljsko bližali, namesto da

bi se vanj zagnali; in pastirji bi mu metali jedi, namesto da planejo nanj s palicami... Glej, pohujšljivec je preoblečen, zakrinkan hudobni duh. O, če bi prišel sam hudobni duh iz pekla nagovarjat nas v greh — majhna nevarnost! Prestrašili bi se ga, bežali bi pred njim, zatekli se v cerkev k molitvi; kaj bi mogel škodovati naši duši?[38] Tako pa prihaja v osebi starega znanca, v osebi tega in tega moža, mladeniča, te in te žene, mladenke; prihaja pod krinko zabave, užitka; prihaja v znamenju svobode, naprednosti... Ah gorje! Gorje svetu zaradi strašnega razdejanja in opustošenja, ki ga uprizarjajo tako preoblečeni satani — pohujšljivci! Ni klical Kristus: Gorje svetu zaradi vojska, ki bodo po njem hrumele! Ni klical: Gorje svetu zaradi bolezni, ki bodo ljudi kosile kakor kosec travo! Ni klical: Gorje svetu zaradi draginje, lakote, siroščine, ki ga bodo obiskovale in trle! Ne! Zaradi vsega tega se namreč še lahko polnijo z dušami nebesa... Klical pa je Kristus po pravici: Gorje svetu zaradi pohujšanja!... zakaj ž njim se more polniti samo — pekel...[39]

*

Predragi! Izprašajmo si vest, če smo tudi mi kako med temi strašnimi grešniki zoper ljubezen do bližnjega, med pohujšljivci —. O, ne daj Bog! Krivoverec Berengarij, ki se je pozneje izpreobrnil in spokoril, je dejal na smrtni postelji: — Kmalu bom stal pred sodnim stolom božjim. Za grehe,

ki sem jih sam storil, upam, da mi bo prizaneseno, ker sem se mnogo pokoril. Toda za grehe, ki so jih storili drugi zavoljo mene, tisti, ki sem jih jaz zapeljal, se bojim pogubljenja, ker ne vem, kako bi zanje zadostoval.[40] O, ali bi mogli mi drugače govoriti na smrtni postelji, če bi bili tudi mi pohujšali druge? In če bi bili pohujšali celo gospodarji svoje posle? učitelji svoje učence? duhovni svoje verne? starši svoje lastne otroke? Če bi jih bili zapeljali k slabemu? Če bi jih bili odvrnili od dobrega? O Bog! usmiljeni Bog! Ali če bi pohujšanja ne odvrnili, kadar bi to storiti mogli? Če bi n. pr. starši ali vzgojitelji ne jemali otrokom iz rok pohujšljivega beriva, če bi jih strogo ne odvračali od slabih druščin, od brezvernih in brezvestnih prijateljev, od sumljivih moških in ženskih oseb, od razuzdanih veselic, od nespodobnih predstav in zabav?... O sveti angeli varihi teh, ki smo jih morda pohujšali mi, ali smo krivi bili, da so jih pohujšali drugi — popravite vi, o sveti angeli, kar smo zagrešili in sami popraviti ne moremo! Saj sklenemo zdaj, z lepimi nauki, z dobrim zgledom, s krščanskim življenjem storiti, popraviti, kar moremo. Toda vsega morda ne moremo. O, rešite vi duše, za katere je umrl Kristus! Ustavite vi, angeli, plaz greha, ki se je morda že začel valiti, da ne podmelje in ne podsuje v peklensko dolino neprecenljivih duš naših bratov in sester in — nas samih! Amen.

VIII.

Znana je dogodba, ki jo pripoveduje frančiškanski bogoslovni pisatelj Pierre Marchant (1585 do 1661) in ki napolnjuje srce z resnično grozo. Neki človek je imel soseda, kateri mu je nevemkaj žalega storil, tako da je ta človek samo premišljeval, kako bi se nad sosedom kar najstrašnejše znosil. Neki dan ga zaloti na samem. Besen ga zgrabi, ga vrže na tla, ga tepta z nogami. Potem potegne meč in zakriči nad pomandranim: Prekolni Boga, drugače te prebodem! — Oni siromak, trepetajoč pred morilnim orožjem, pomisli: Saj se greha potem lahko izpovem in očistim — a zdaj si življenje rešim, če storim ... In nesrečnež z bogoskrunskim jezikom res prekolne Boga. A komaj to stori, mu maščevavec kruto porine meč v grlo, govoreč s satanskim zadovoljstvom: Tako! Zdaj sem se dodobrega maščeval, ko sem te ne samo časno, marveč tudi večno pogubil![41] Predragi! To je s o v r a š t v o. To je tista divja, temna sila, ki z enim samim dihom upihne luč ljubezni. Kako daleč pritira ta strast! Tudi umoriti človeka, če treba, v nič zdrobiti nasprotnika, tudi večno ga

pogubiti — kaj za to? O grozovita pregreha zoper ljubezen do bližnjega! — Ali je dosti sovraštva na svetu? Tako satanskega, kot ga oznanja ta dogodba, menda vendar ni dosti. Kaj pa sploh sovraštva, ki bližnjemu hudo želi, hudo privošči? ki mu je pripravljeno škodovati? ki hrepeni po osveti, čeprav ne tako strašni, kakor smo zdaj čuli? O, mnogo ga je, ne samo med posamezniki, marveč tudi med družinami, občinami, med celimi narodi. Toda med vami, moji častiti poslušavci, upam, da tako očitno grešne te strasti tudi ni. Bilo bi prežalostno za vaše duše. Zato tudi prav o nji ne mislim govoriti. Zakličem naj vam samo v zveličavni strah besede sv. Janeza: Sleherni, kdor sovraži svojega brata, je ubijavec, in vi veste, da noben ubijavec nima večnega življenja (Jan. 3, 15) ... Opozoril pa bi danes rad na neke bolj skrite grešne poganke te vrste, ki moré ljubezen do bližnjega pogostokrat tudi v srcih ljudi, kateri se imajo za dobre, nemara celo za prav dobre kristjane. Svarilo pred njimi, ki so pravzaprav tudi le izrastki če že ne pravega sovraštva, pa vendar neke s o v r a ž n o s t i do bližnjega, utegne biti zveličavno za nas vse. —

*

Že sv. Hieronim piše v svojem 78. pismu o ljudeh, ki sicer krščansko žive; ki se trudijo za čednost, prejemajo sv. zakramente, hodijo k pridigam, so zapisani v bratovščinah — ki pa nosijo

s seboj leta in leta gotove zamere, neko neprijaznost, nevoljo, mržnjo, skrivno jezo do tega ali onega bližnjega. Najljubše jim je, če se s takim bližnjim ne srečajo; le neradi izpregovore ž njim, in kadar izpregovore, je beseda hladna in tuja; zgodi se tudi, da ga ne pozdravijo, mu nemara niti ne odzdravijo. Sv. Hieronim pravi karakteristično, da je znano, kako se večkrat celo vojaki v bojnih vrstah naenkrat sprijaznijo, se izmiré, si podajo roke — gotovi kristjani pa, ki mislijo, da pobožnost z veliko žlico zajemajo, so takorekoč nespravljivi. Sredi med prelivanjem krvi — to so besede svetega učenika —, sredi med prelivanjem krvi se pogosto sklenejo roke v prijateljstvo in nenadoma se konča divji boj z mirom; ti ljudje, namreč ti takozvani dobri kristjani — pa se ne morejo premagati, da bi se popolnoma spravili z nami.[42] — In sv. Hieronim ima čisto prav. Jaz ne vem, moji častiti poslušavci, če se po natančnem izpraševanju vesti ne bi moral skoro vsak izmed nas kdaj udariti na prsi in reči: Tudi jaz sem kriv! Kaj, ali nismo mi tisti, ki postanemo vsi nervozni, ki se nam razburka vsa naša notranjost, če se v naši navzočnosti imenujejo imena gotovih ljudi? In gorje! če se omenjajo pohvalno, če se naštevajo njihove dobre lastnosti, vrline, zasluge. O, kako smo na trnju; kako se varujemo, da ne bi tudi mi pritrdili pohvalnemu govorjenju; kako izkušamo speljati pogovor na druge reči; kako težko se premagujemo, da ne ugovarjamo, ne oporekamo

hvali, če se sploh premagamo, da ne začnemo pripovedovati napâk in grehov dotičnih bližnjikov! ... In, moji častiti poslušavci, ali nismo mi tisti, ki temu in onemu ne privoščimo lepe besede, morda celo prijaznega pogleda ne? Glej, gremo po cesti, po ulici, in oddaleč nam prihaja nasproti tisti gotovi znanec, tista gotova znanka ... Mi — hitro ozirati se s potajenim očesom naokrog, če ne bi mogli zaviti v kako drugo ulico, da se srečanju izognemo! In če to ni mogoče, pa se naredimo, kakor da prihajavca ne vidimo: glavo obrnemo v drugo stran, ustavimo se pred izložbo, pred uličnim plakatom, dokler ni ona gotova oseba mimo nas ... Ali če vse to ne gre, potem pa — roke še bolj moško na hrbet, korak še bolj trd, oči proti nebu, kakor da podnevi zvezde štejemo, in z lahnim požvižgavanjem, meni nič tebi nič, hajd! brez pozdrava mimo neljubega sobrata ... Prijatelji! Ali nismo to res mi? In kaj je tisto, kar je v srcih naših? Ali ni nekaj, kar ni ljubezen do bližnjega? Praviš: Sovraštvo ni, saj mu nič hudega ne želim. Dobro, sovraštvo ni; toda ali ni sovražnost, tiha, potajena jeza? Praviš: Je tako in tako zoper mene govoril, govorila; odkar me je tam in tam razžalil, razžalila, ga ne morem, je ne morem —. Saj to je ravno, moj dragi: Ne moreš ga, ne moreš je ... Zamero nosiš v srcu, nevoljo, mržnjo, sovražnost. Ah, in ti misliš, kako dober kristjan si! Ti misliš, da nič ne grešiš zoper ljubezen! Recimo, prijatelj, da ti res ne velja ona

silna beseda sv. Janeza: Sleherni, kdor sovraži svojega brata, je ubijavec... — kaj pa ona druga istega apostola: — Kdor svojega brata sovraži, je v temi in živi v temi, in ne ve, kam gre, ker je tema oslepila njegove oči (1 Jan. 2, 11)? Resnično, duh vsakršne sovražnosti je duh teme, in kdor se je približal njegovemu kraljestvu, ta tava kakor slepec. Nemara naredi brez števila korakov — korakov, ki vodijo druge zmerom bliže k Bogu: hodi v cerkev, k molitvi, pred tabernakelj; hodi k bolnikom, k zapuščenim, ubogim; stori dobro delo tuintam; toda dokler je v srcu sovražnost, nevolja, gnev, ne pride k luči. Dan za dnem, leto za letom, zmerom hodi po temi. Kam bo nazadnje prišel? Nemara misli, da gre naproti večni luči, pa gre nemara iz teme v temo in končno v vnanjo temo, kjer bo jok in škripanje z zobmi...[43] Obvaruj nas Bog, preljubi! —

V analih sv. mučenca Nicefora berem dogodek, ki je vreden, da vam ga povem in vreden tudi, da zavoljo njega vsak še tako dober kristjan natančno preišče svoje srce, če ni v njem česa, kar je sovraštvu do bližnjega vsaj podobno. Goreč duhovnik — pazite: goreč duhovnik! — po imenu Sapricij je doživel, da ga je, kar se tudi nam pripeti, lajik Nicefor ne vem v kaki stvari razžalil. In kako mu je zameril! Čeprav sta bila poprej prijatelja, ga poslej ni hotel ne videti, ne slišati o njem. O Sapricij, goreči duhovnik, ki sicer zvesto izpolnjuješ svoje duhovske dolžnosti, ki se trudiš,

da ohraniš v ljudstvu vero, katero pogani preganjajo, pazi na strast v svojem srcu! Kako oznanjuješ ti drugim ljubezen, če sam sovražiš? — Saj ne sovražim, odgovarja Sapricij, saj Niceforu nič hudega ne želim. Toda naj hodi on svoje poti, jaz pač ne maram zanj! — Kaj, ali ga res nočeš spet enkrat ljubeznivo ogovoriti? — Ne, nočem! — In tudi pozdraviti ne, če ga srečaš? — Ne! — In tudi odzdraviti mu ne, če te pozdravi on? — Tudi ne! — O Sapricij, Sapricij, misli, če ne hodiš v temi! ... Zares, moji častiti poslušavci, kaj se zgodi! Preganjanje kristjanov je postalo čedalje silneje in tudi Sapricija, založenega, da je kristjan in duhoven, so prijeli in trpinčili. Ta pa je z levjo močjo trpel vse muke, dokler ga niso nazadnje obsodili na smrt in peljali na morišče. Ko je to slišal Nicefor, je hitel k Sapriciju, se vrgel pred njim na kolena in prosil: — Sapricij, sveti duhovnik božji, pri ljubezni do Jezusa, za katerega boš dal življenje, odpusti mi zdaj popolnoma razžalitev, s katero sem te razžalil in ki jo od srca obžalujem! — Toda glej, kako močno so bili pognali zli poganki v duhovnikovem srcu! Obraz mu je potemnel in oči je obrnil stran od prosivca. Samo suho je dejal: Moli zame! — Nicefor pa je čutil, da v teh besedah še ni ljubezni. Kaj stori? Ko peljejo mučenika v smrt, teče pred izprevodom naprej, da bi Sapricija že čakal na morišču. Potem se prerije skozi množico, se tam zopet vrže pred duhovnikom na tla in prosi: — O ti, ki iz ljubezni

do Boga žrtvuješ svoje življenje, izpregovôri vendar zavoljo Kristusa tudi meni prijazno besedo! — Tako prosi enkrat, dvakrat. Sapricij pa naredi obakrat užaljen, zamerljiv obraz in zamahne z roko, češ: Pojdi mi vendar s poti! — Toda zdaj poslušajte konec! Obsojeni že kleči na tleh, se že pripravlja, da sprejme smrtni udarec in ž njim naenkrat večno krono — —. Kar se ozre v rablja, zagleda v njegovi roki svetli, brušeni meč in — se začne tresti... Rabelj zavzdigne roko — en sam, vzdihljaj: Jezus! o Jezus! — bi zadostoval, in pred mučenikom bi se razklenila nebesa —. Tu, čuj! Sapricij vpraša z onemoglim glasom, če si more še rešiti življenje. Odgovoré mu, da še, če vero zataji in daruje kadilo Jupitru. In — o groza! Nesrečni duhovnik izbruhne strahovito kletev, odpade od Boga in moli malika... Razvežejo ga in ga z divjim, zaničljivim grohotom odpeljejo z morišča... Toda kaj se zdaj še pripeti! Nicefor, ki je vse to videl, plane izmed množice in poln hrepenenja, da bi on dosegel krono, ki jo je Sapricij tako sramotno vrgel od sebe, zakliče z močnim glasom: Jaz pa molim Jezusa in zaničujem vaše malike! Jaz pa naglas spoznavam vero, ki jo je ta zatajil! Tu so moje prsi, tu je moj vrat! Usmrtite me!... In klical je s takim prepričanjem, s toliko silo, da so ga zares zgrabili in brez vsakega procesa umorili, v tem ko je vero spoznaval...[44]

Ali ste videli, moji častiti poslušavci? Ta je šel v luč, oni pa v temo. Ah, duhovnik Gospodov,

goreč v svoji službi, že mučen, čisto blizu zmage — in tak konec... Ah, saj vendar ni ravno sovražil, samo mrzil je; nevoljo, neprijaznost, trpkost je nosil v svojem srcu — in — šel je v temo... Bog ga je zapustil, ker ni ljubil, kakor bi ljubiti moral...

*

In v naših srcih — nikar ne tajimo, moji častiti poslušavci! — so tudi tuintam taki poganki neljubezni, zamrze, sovražnosti... O, pazimo! pazimo! Ne recimo: Ni sovraštvo! Pa je sovraštvu podobno. In lahko vodi v temo, lahko vodi... Zato delajmo, delajmo, da iztiramo iz srca tudi vsako nenaklonjenost, vsako mržnjo in neprijateljstvo do bližnjega! Prvo, kar nam je storiti, je, da za tiste, do katerih v srcu ždi nasprotstvo, pogosto molimo. Molitev sama bo že zavirala rast strasti. Drugo pa je, da izkušamo tako premagovati sebe, da tistim, ki jih — kakor pravimo — ne moremo, da jim, kjer le moremo, dobroto, delo ljubezni izkažemo. Tako bo čvrsta rast naše čednosti zamorila v naših dušah nevarne poganke greha — in ljubezen bo slavila v nas svoje lepo zmagoslavje. Amen.

IX.

Velika sovražnica ljubezni do bližnjega je nevoščljivost ali zavist. Nevoščljiv je, kdor je žalosten zaradi prednosti ali dobrote svojega bližnjega, ker noče, da bi mu bil bližnji enak ali celo več kakor on.[45] Po latinsko se imenuje zavist invidia, od in-, t. j. non videre: ne videti; namreč zavisten človek ne more videti vrline ali sreče svojega bližnjega. Slovenski izraz nevoščljivost pove isto: človek s to grehoto ne vošči, ne privošči bližnjemu ne denarja, ne blaga, ne duševnih darov, ne telesne lepote, ne sreče pri podjetjih, ne ničesar, s čimer bi se utegnil bližnji pred njim odlikovati, staviti njega v senco; pač pa mu škodoželjno privošči kaj slabega, da, vse slabo. Toda čemu nadolgo razlagati, kaj je nevoščljivost? Saj jo poznate vsi. Saj je je povsod dosti. — Ni ga vrtička sreče, pravi moderen pisatelj, pa naj bo še tako majhen in skromen, še tako tih in skrit, da ne bi pred njegovimi vrati že kmalu stal kak nevoščljivec in s strupenim pogledom škilil na tistih par rožic in solnčnih cvetov v njem. Tam v vasi se jezi eden na

njivo drugega, če je namreč polje onega malo večje in rodovitneje; v malem mestu se žalosti nevoščljivost zaradi službice županove in zaradi lepše obleke matere županje — vse to govori še taisti moderni pisatelj —, in v velikem mestu gleda zavistnež s temnim obrazom kočije, trgovine in palače bogatinov ter z nevoljo posluša priznanje, ki je žanje za uspehe kak umetnik.[46] Znani originalni pridigar Abraham a S. Clara pa je povedal toisto na svoj poseben, samo njemu lasten način, rekoč: — Na otoku Malti ni kač; v Sardiniji ni volkov; na Nemškem ni krokodilov; v Turčiji ni krokarjev; v Helespontu ni psov; v Izlandiji ni strupov —; ni ga pa kraja na vesoljnem svetu, kjer bi ne bilo nevoščljivosti![47] In vendar, moji častiti poslušavci, kako grda je ta strast sama v sebi, kako strašna je v svojih posledicah! Resnično, v nobenem krščanskem srcu bi ne smelo biti te ostudne pregrehe! —

*

Kako grda je nevoščljivost sama v sebi, je jasno najbolj, ako jo primerjamo z ljubeznijo, kateri nasprotuje. Kakor se zdi, da gleda že izza samih črk besede ljubezen lep in svetel obraz angelski, tako se zdi, da izza besede nevoščljivost, zavist pogleduje pošastna spaka satanska. Ljubezen se veseli dobrega, kjerkoli je najde —, nevoščljivost pa je potrta, vse dobro bližnjega jo bode v oči. Ljubezen bi hotela le dajati —, nevoščljivost pa rajši jemati. Ljubezen zida,

nevoščljivost podira. Ljubezen pomaga bednemu, tolaži žalostnega in želi vse zlo na svetu obrniti na dobro —, nevoščljivost pa bi še tisto bore malo sreče, kar je je na svetu, še tiste skromne koščke dobrega, kar jih je med splošno moralno bedo, najrajši izpremenila v zlo, v nesrečo, v žalost, v sramoto. Nevoščljivost je v vsem svojem mišljenju, čuvstvovanju, želenju, dejanju ravno nasprotni pôl ljubezni, in prav to nasprotstvo do plemenite, lepe ljubezni dela nevoščljivost tako grdo in ostudno, da se je mora človek pred vsem svetom sramovati, kakor je dobro opomnil bistrumen mož: Ljudje, je dejal, se včasih bahajo in ponašajo z največjimi in najbolj kaznivimi pregrehami — brezverec n. pr. se hvali s svojo nevero, razuzdanec s svojo razuzdanostjo, še tat se hvali, da je zvito kradel, in goljuf, da je spretno goljufal, — nevoščljivec pa, če mu nevoščljivost očitaš, zardi in svoje strasti noče pripoznati.[48] Seveda, ko je tako ogabna, tako nekrščanska, tako nič božja, tako poganska in demonska že sama na sebi! —

A bolj še, moji častiti poslušavci, se odkriva ostudnost nevoščljivosti v njenih posledicah. Koliko needinosti, zdražb, prepira, boja, gorja, koliko krivic, koliko krvavih dejanj celo je že rodila ta pregreha! Pomislimo na prvega mrliča v zgodovini človeštva! Ni bilo zadosti, da je Kajn, napolnjen z zavistjo do svojega brata Abela, le-tega samo zasovražil, ker je bil Abelov dar Bogu všeč, njegov pa ne, marveč to sovraštvo je Kajn razpalil v srcu tako daleč, da je šel in ubil nedolžnega brata. — Pomislimo, kako sramotno so ravnali sinovi Jakobovi s svojim bratom Jožefom, ki so mu bili nevoščljivi zaradi ljubezni očetove! Ko so videli njegovi bratje, pravi Sv. Pismo, da ga oče bolj ljubi kakor vse svoje sinove, so ga črtili in mu nič več niso mogli dati lepe besede. (1 Mojz. 37, 4.) Da, zbadali so ga s porogljivimi besedami in preudarjali so med seboj, kako bi se znesli nad njim v svojem srdu, dokler ni slednjič dozorel njihov grozni naklep, da ga umoré. Ko so ga bili (na paši) oddaleč ugledali, pripoveduje Sv. Pismo, preden je do njih prišel, so ga mislili umoriti in so dejali med seboj: Glejte, sanjavec gre. Pridite, ubijmo ga in vrzimo ga v star vodnjak! (Ib. 18 do 20.) O strašna zavist! Samo zato, ker ga je oče bolj ljubil in ker so se zaradi nekih njegovih sanj bali, da postane kaj več nego oni ... O nesrečna zavist! Ali je mar ljubezen očetova krivda Jožefova? In kateri sodnik je že kdaj koga obsodil zaradi njegovih sanj? Nobeden! Samo nevoščljivost ima ljubezen očetovo in sanje nedolžnega brata za krivdo, za greh, ki zasluži smrtno kazen ... — Pa poglejte še Savla, kako je preganjal Davida, čeprav je sam večkrat pripoznal, da mu ni David nič hudega storil. Ali ni v svoji zadolženi blaznosti zagnal sulice vanj, da bi ga prebodel? S kakšno hinavsko zvijačnostjo ga je poslal nad Filistejce, češ, če jih sto pobije, mu bo dal svojo hčer za

ženo; v resnici pa je hotel le, da bi Filistejci ubili Davida. S celimi vojskami ga je gonil iz kraja v kraj, da bi ga končal — in gotovo bi ga tudi bil, če ne bi bil Bog z Davidom. In zakaj vse to? Moj Bog, iz same zavidljivosti, ker so Davida, ko je bil premagal Goljata, izraelske žene bolj hvalile nego Savla. Žene so plesaje prepevale, pripoveduje Sv. Pismo, in so rekle: Pobil jih je Savel tisoč, David pa deset tisoč... Savel tedaj ni več pogledal Davida z lepim očesom od tega dneva dalje (1 Kralj. 18, 7, 4.).[49] —

Toda čemu bi našteval toliko zgledov iz Sv. Pisma, čemu bi navajal še drugih iz davne zgodovine človeštva! Vsakdanja življenska izkušnja uči, kako grozovita, naravnost krvoločna zna biti nevoščljivost. Da, krvoločna! — Vsi časi se bodo s studom spominjali nečlovečnosti, kakršno sporoča zgodovina o Tuliji, hčeri rimskega kralja Tulija Sexta. Ta nečastna, ljubezni tuja žena se je peljala nekoč z vozom v divjem diru po ulicah rimskega mesta. Kar obstanejo konji naenkrat sredi ceste. Kočijaž hoče obrniti. — Kaj je to? vpraša Tulija vznevoljena, zakaj ne voziš dalje? — Milostna gospa, odgovori voznik, sredi ceste leži mrtvo truplo umorjenega človeka, in sicer, kakor spoznam iz potez na obrazu, truplo vašega lastnega očeta... — Kaj zato! odvrne grozovita hči. Ali ne moreš z vozom preko mrtvega trupla? Če je tudi moj oče, zame mora biti cesta prosta; vôzi! — — Kakšna poživinjenost! kakšna strahota grozovitosti! Ne ogniti se, ne obrniti — marveč rajši svojega lastnega kraljevega očeta mrtvega povoziti in s konjskimi kopiti teptati — o — —! Toda, moji častiti poslušavci, podobno grozovita in živinska postane lahko — nevoščljivost! Triumfirati tudi nad strtim, tudi nad mrtvim bližnjim, čeprav sosedom, čeprav prijateljem, čeprav bratom, sestro... kolika slast! Človeka moralično ubiti, ga pripraviti ob čast, ob dobro ime, mu odjesti službo, košček kruha, uničiti mu življensko eksistenco, preganjati ga, ponižati ga, zatreti njegov spomin ... z vsem tem se zavist še ponaša, baha, to je njena slava, njen užitek... Kaj so ji mar solze, vzdihi bližnjega, kaj so ji mar tiste skrite bolečine, ob katerih pokajo srca!... Ali ne moreš z vozom preko mrtvega trupla? Vôzi! Nič zato, kdo je ta, ki mi je na poti; nič zato, kakšna krivica se mu zgodi: záme mora biti cesta prosta — vôzi!...[50]

Da, tako daleč žene človeka zločinska zavist, da se včasih ne zmeni niti za svojo lastno nesrečo, samo da more prizadeti škodo in bolečine bližnjemu — in zelo karakteristična je tu anekdota, ki jo pripoveduje Jakob de Vitriaco. Neki kralj je dovolil dvema človekoma, nevoščljivcu in lakomniku, da ga smeta prositi, česar bi želela, a s tem pogojem, da bo dal njemu, ki bo prosil drugi, dvojno tega, česar bo prosil prvi. Lahko je umljivo, da je vsak od njiju hotel prositi drugi, ker bi vsak rad imel dvojni dar prvega. Zato sta oba molčala in čakala drug drugega, kateri bo prvi izpregovo-

ril. Zastonj! Nazadnje je kralj sam pozval nevoščljivca, naj on prvi izreče svojo željo. Kaj mislite, kristjani, kaj je ta človek storil? Želeti kaj dobrega, mu ni dala nevoščljivost; zakaj po besedi kraljevi bi njegov tovariš potem dobil tega dobrega še enkrat toliko. Zato poslušajte nezaslišano prošnjo nevoščljivca: — Če mi hočeš, o kralj, izkazati milost, ki jo mojemu tovarišu podvojiš, te prosim, da mi daš iztakniti eno oko, zato da bo izgubil oni obe očesi!...[51]

O groza! Kakšen ostuden greh je vendar nevoščljivost! Greh k smrti, pravi sv. Avguštin. Da, greh, ki zasluži večno smrt, kakor je časna smrt prišla po njem na svet. Zakaj po nevoščljivosti hudičevi je prišla smrt na svet, pravi Sv. Pismo (Modr. 2, 24.). Da, in če je zemeljski paradiž zaprt človeku na vekomaj, in če je zemlja postala iz božjega vrta eno samo ogromno pokopališče, na katerem vsak dan zagrebemo okrog sto tisoč ljudi, če je postala ena sama mrtvaška njiva, v kateri gnijo že milijarde človeštva — je vse to delo nevoščljivosti, s katero je zavidal satan prvega človeka v raju...

*

Predragi! Nikar se ne vdajajmo tej silni pregrehi, nevoščljivosti! Kaj pa vendar imamo od nje? Ali postane mar vse tisto, zaradi česar bližnjega zavidamo, naše? Tisti denar, tista čast, tisti užitek, tista protekcija, tista učenost, lepota, sreča bližnjega — ali postane vse to naše v hipu, ko vsega tega ne privoščimo bližnjemu? Ah, če bi že to bilo! Toda to je nespametno govoriti. Ničesar, prav ničesar nimamo od nevoščljivosti. Od tatvine ima človek kaj, od ropa ima kaj, od nezmernosti ima kaj, od nečistosti, od vsakega greha ima kaj — od nevoščljivosti nima nič! In manj nego nič! Žalost ima, trpkost srca, težke ure, temne dneve, zagrenelo življenje. — Putredo ossium invidia, pravi točno Sv. Pismo: Nevoščljivost je gniloba v kosteh (Preg. 14, 30), t. j. izpodjeda življenje in zdravje in vso časno srečo. Nevoščljivost je med vsemi zlemi strastmi najkrivičnejša in najpravičnejša, pravi sveti Gregor iz Nazianza: najkrivičnejša namreč, ker nasprotuje vsemu, kar je dobrega; najpravičnejša, ker svoje gospodarje sama ujeda in použiva.[52] Zato pa, moji častiti poslušavci, proč z nevoščljivostjo, to pogubo vsake ljubezni do bližnjega! Veselimo se, če je bližnji bogat, če je učen, če je slaven, če je zdrav, če je lep, če je priljubljen —: glejte, vse to mu je Bog dal! Kako dober je Bog! Bodimo dobri tudi mi! Bodimo kakor tisti lacedemonski vojak, ki je prosil, da bi bil uvrščen v kraljevo stražo, pa mu je bila prošnja odbita, ker ni bilo več mesta. Jaz častitam domovini, je dejal, da ima tristo mož, ki so boljši nego jaz. Tristo mož je namreč štela osebna straža kraljeva... Tudi izmed nas reci vsakdo: Veseli me, da je toliko in toliko ljudi boljših nego jaz, bolj srečnih, bolj premožnih, bolj zdravih, bolj učenih, bolj slavnih — o hvala

Bogu! hvala Bogu! Veselimo se tega, moji dragi, zakaj če se v ljubezni do bližnjega prednosti drugih res veselimo, potem to, kar drugi imajo, takorekoč tudi mi uživamo. O kolik zaklad je ljubezen do bližnjega! kliče sv. Avguštin, ki naredi, da je to, kar drugi imajo, brez našega truda, brez našega dela takorekoč tudi naše![53] Amen.

X.

Atensko ženo, ki je vedela važno skrivnost, so hoteli z lokavostjo, s prilizovanjem in s sladkimi obljubami pripraviti do tega, da bi skrivnost izdala. Žena je pa s čudovito vztrajnostjo odbijala vse naskoke na njeno molčečnost, tako da so izkušnjavci uvideli, da je voda pregloboka, da bi v nji kaj ujeli na trnek. Zato je dejal tiran Hippias, sin Pisistratov, tisti, ki je vladal v Atenah do leta 510. pr. Kr.: Jaz ti že pomagam, da boš govorila! Skrivnost moram izvedeti! — In ukazal je nanesti skupaj vse polno mučilnega orodja ter zakuriti grmado, da bi na nji gorela mučenica. Ko pa je le-ta videla priprave za trpinčenje, je dejala tiranu odločno: Vedi, da čisto gotovo ne spraviš iz mene niti besedice! — Ko je to rekla, si je jezik odgriznila in ga plunila tiranu v obraz... Atenci pa so ženi postaviti spomenik, veličasten steber z napisom: Krepost je premagala spol.[54] — Predragi! Ta žena je bila poganka, pa je rajši svoj jezik umorila, nego bi ga zlorabila. Kako pa zlorabimo kristjani svoj jezik zoper ljubezen do bližnjega! Če naj se samo mimogrede dotaknem tistih jezikov,

ki govore s tiskano besedo po naši moderni žurnalistiki, ki tako strupeno napadajo, zbadajo, pikajo, sumničijo, krivičijo, blatijo, natolcujejo, dražijo, spletkarijo — pri nas, jaz mislim, vsebolj mojstrsko nego pri katerem drugem narodu! — jezikov, ki tako kruto teptajo osmo zapoved božjo, da navdaja krščanskega človeka strah in kulturnega človeka stud; če naj se torej teh jezikov, delujočih na vseh straneh in na vse strani, spomnim le mimogrede: pa pustite, da natančneje premišljujem, kako neštetokrat g r e š i m o mi vsi v s a k s s v o j i m j e z i k o m z o p e r z a p o v e d l j u b e z n i ! Veliko je tu povedati; jaz se bom omejil le na najbolj pereče stvari.[55] —

*

Najprvo, moji častiti poslušavci, že tisto govorjenje o slabostih, napakah in grešnostih bližnjega, ki so sicer očitne, znane. O, koliko je tega govorjenja, razpravljanja, obiranja, kritikovanja! Po cele ure vam lahko stoje skupaj ženske prijateljice, stare ali tudi mlade, da si ohlajajo dušo nad to in ono, nad tem in onim. Pa tudi mož ne bom preveč zagovarjal, v nobenem stanu ne, neizvzemši nas duhovnih gospodov. Moj Bog, kaj se pri raznih pogovorih vse znese skupaj! Koliko se zabavlja čez predstojnike in tovariše, čez duhovsko in svetno gosposko, čez nasprotnike in čez lastne pristaše, čez može in žene, čez stare matere in tašče in sinahe, čez bližnje in daljne sorodnike, čez vsakega

človeka, ki ga slučajno doseže spomin! Govore se resnične stvari — dobro; znane stvari — dobro; toda čemu? le čemu? Ali za zabavo? Jaz ne vem, če nas pogovori, v katerih bližnjega do golih kosti oberemo, res morejo duševno razvedriti, notranje razveseliti in osrečiti. Ali ne ostane po njih vsebolj nekaka puščoba, praznota, tema v duši? Ali po takih pogovorih ne čutimo tistega, kar pravi Tomaž Kempčan, da smo vselej slabši, kolikorkrat zaidemo med ljudi? — Pa tudi v interesu, ne javnem, ne privatnem, niso taka zahrbtna obravnavanja tujih, čeprav vsem znanih napak in grehov. Kaj je na svetu boljše zato, če ne vem koliko ljudi stiska glave skupaj in govori in kritikuje in zabavlja čez take in take svoje sosede, someščane, sodržavljane? Poštena javna kritika o pravem času, na pravem kraju, kritika v obraz tistemu, kogar tiče — o da, ta je že marsikaj dobrega storila in marsikaj slabega zabranila. Toda tisto privatno, zakotno šepetanje, šušljanje, pripovedovanje, tisto zabavljanje med štirimi očmi ali med štirimi stenami zakajene pivnice — tisto ni vsa stoletja svetu koristilo nič. Pač pa je škodilo in škoduje ljubezni do bližnjega. Ubija jo v srcih teh, ki neljubo govore; in v srcih teh, ki tako govorjenje poslušajo; in v srcih teh, ki se o njih razpravlja, če to izvedó. —

Toda vse hujša je stvar in krščanski ljubezni vse bolj nasprotna, če brez zadostnega razloga razodevamo, razglašamo sicer resnične, a še ne

znane napake bližnjega; in še mnogo, mnogo hujše je, če pripovedujemo o bližnjem neresnične, izmišljene grehe, ali če njegove resnične pogreške pretiravamo in povečujemo. V teh dveh slučajih smo opravljivci, oziroma obrekovavci.[56] Moj Bog, koliko se greši z opravljanjem in obrekovanjem! So ljudje — in veliko jih je! —, ki komaj čakajo, da izvedo kak skriven greh bližnjega, zato da ga obesijo na veliki zvon. Nobeno opravilo jim ni ljubše, nego škandale in škandalčke raznašati in razglašati križemsvet. — Ali si že slišal? ali že veš? Ali ste slišali? ali veste? — Kaj pa? kaj? — I no, ta in ta, kakšno reč ima zdaj v hiši? Žena, kdo bi si kaj takega mislil o tisti njegovi ženi... Torej nisi slišal? niste slišali? — Ne! — O, grdobija! velikanska grdobija!... In on ni nič boljši, ampak zdaj šele prihaja vse na dan... Le poslušaj, le poslušajte!... In začne se škandalozna povest — ena in druga in deseta in stota tako. O, so ljudje — in veliko jih je! —, ki kakor gotovi hrošči najrajši rijejo po blatu; ki kakor gotove muhe najrajši sedajo na gnilobo — oprostite, prosim: primeri nista moji, marveč velikega moža Dieza! So ljudje, podobni — ta podoba pa je samega svetega Bernarda —, podobni tistim domačim živalim, ki iz mesnic najrajši raznašajo kosti in nečedno meso![57] — In so ljudje, moji častiti poslušavci, ki so jim stari Rimljani, če so jih izsledili, vžgali na čelo črko C, t. j. calumniator, obrekljivec![58] — ljudje, ki, ne zadovoljni s tem, da razširjajo resnične skrite

grehe bližnjega, še lažejo, si grehe na bližnjem še izmišljujejo, ali pa delajo pri pogreških bližnjega, kakor pravimo, iz muhe slona, iz malenkosti gorostasne stvari! —

Predragi! Vsi ti ljudje ponajveč hudo greše. Kako ne? Ali mar ne žalijo navsomoč ljubezni do bližnjega in tako Boga, čigar zapoved je ta ljubezen? Opravljivci in obrekljivci s predrzno roko posezajo po dobrem imenu bližnjega in mu kradejo čast. In ali veste, prijatelji moji, kaj se to pravi? Ali vam je znano, da je manjše zlo, stopiti pred bližnjega, zamahniti in udariti ga s pestjo v obraz; manjše zlo, utihotapiti se mu v hišo in ukrasti mu premoženje; manjše zlo, v temni, gluhi noči zapaliti mu streho — nego vzeti ali tudi le oskruniti mu čast in dobro ime? Osebna čast in dobro ime sta izmed največjih dobrin človeških. Dobro ime je boljše nego obilno bogastvo, pravi Sv. Pismo. (Preg. 22, 1.) — Seveda. Pa tudi boljše nego učenost, nego lepota, nego zdravje, nego življenje — boljše je dobro ime! Svetloba oči razveseljuje dušo, dobro slovilo omasti kosti, pravi zopet knjiga Pregovorov (Preg. 15, 30), t. j. dobro ime je življenje in moč človekova. Da, osebna čast in dobro ime sta neizogibni pogoj za uspešno delovanje v človeški družbi in potemtakem predpogoj časne in večne sreče. Zase potrebujemo življenja, je dejal sv. Avguštin, za druge pa dobrega imena.[59] — Zato gotovo nihče sam zase ne želi, da bi kdo raznašal njegove skrivne grehe, napake in slabosti,

in še manj, da bi taiste povečane trosil med svet, ali da bi širil o njem celo neresnične, izmišljene stvari. Česar pa nočemo, da bi drugi nam storili, tega tudi mi ne smemo storiti drugim. Zoper ljubezen je, zoper veliko zapoved ljubezni do bližnjega! Če krademo čast svojim prijateljem, je grda nehvaležnost in sramotno izdajstvo; če jo krademo svojim sovražnikom in protivnikom, je nedovoljeno maščevanje; in če jo krademo ljudem, ki nam niso ne prijatelji, ne sovražniki, ki nam niso storili v življenju ne dobro, ne zlo, je to krutost razbojnika, ki napada in ubija neznanega popotnika na cesti ... V vsakem slučaju velika pregreha zoper ljubezen do brata![60] —

In naj mi tukaj ne pride n. pr. opravljivec z ugovorom, rekoč: Kdor se je pregrešil, tega smem pač tudi kot grešnika razglašati; resnica se lahko govori. To v tem slučaju ni res! Vsak človek ima pravico do dobrega imena pri vseh ljudeh, pri katerih ga še ni sam zapravil. Zato mu ti ne smeš vzeti dobrega imena niti pri enem človeku, še vse manj seveda pri celi javnosti. Pred javnostjo človeku po pravici vzame njegovo čast le njegova javna, nikakor pa ne njegova skrita, tajna pregreha, ki morda k temu še nikomur ne škodi ne. Pa če naj bi tudi zaradi skrite pregrehe človek izgubil pravico do dobrega imena pri posamezniku in pri javnosti — iz tega še ne sledi, da imaš ti ali ti, da ima vsak posamezni privatnik pravico jemati mu je. Saj razbojnika, ubijavca, ki je s svojimi

zločini izgubil pravico do življenja tudi nima pravice usmrtiti kdorkoli, marveč edino le postavna oblast! —

In tudi obrekljivec, moji častiti poslušavci, naj mi ne pride z izgovorom, češ: Drugi govore, drugi pravijo, da je bližnji tak in tak. Ali je dokazana resnica, kar drugi govore in pravijo, ali ni dokazana resnica? Če je dokazana resnica in pregreha še ni splošno znana, si dolžan molčati, da ne boš z drugimi vred opravljivec; če ni dokazana resnica, si dolžan molčati še bolj, da ne boš ž njimi vred obrekljivec! Sicer pa je tisti »drugi pravijo«, »drugi govore«, velikokrat le plašč za najgrše in najbolj strupene laži. Tudi kaže tisti »drugi pravijo«, »drugi govore« velikokrat obrekovavca v tem grši luči, ker se vidi, da bi odgovornost za svoje obrekovanje rad zvrnil na druge.

Vprašate me: Ali potemtakem ni nikoli dovoljeno tudi resničnih napak bližnjega razodevati? Je; celo dolžnost je lahko, če je zadosti vzroka za to. Zadostni vzroki, da smemo, ali včasih celo moramo o napakah bližnjega govoriti, so n. pr. taki-le: da se bližnji poboljša — in tako je prav, razkriti napake otrok staršem, podložnih predstojnikom; ali pa, če je z napakami, pregrehami bližnjega ogrožen občni blagor — in tako je prav, naznaniti pristojnim oblastem vse, kar je naperjenega proti dobrobiti človeške družbe v verskem ali državljanskem oziru; slednjič, če je v nevarnosti naša lastna ali sreča našega bližnjega — in tako

sme, n. pr. gospodar, ki je videl pri svojem poslu nezvestobo, svariti pred takim poslom druge gospodarje, in sin, hči v hiši sme ta n. pr. povedati očetu, materi, da ju uslužbenec, uslužbenka skrivaj zapeljujeta v greh. Pa tudi v teh in morda še drugih slučajih je pomniti, da je treba prej poizkusiti z drugimi sredstvi, zlasti z osebnimi opomini dotičnih grešnikov, in šele potem, če vse drugo ne pomaga, smemo govoriti, toda samo tistim, katerim je mar, in samo toliko, kolikor je res.

Drugače pa ne, moji dragi, drugače pa ne! Greh je zoper ljubezen. Greh, ki ga ni dosti le obžalovati in v spovednici priznati, marveč ga je treba tudi popraviti. Ukradeno blago je treba vrniti; tudi ukradeno čast je treba dati nazaj. Toda, moj Bog, kako? le kako? Hudobna govorica iz naših ust gre največkrat kakor vihar od ust do ust. In veča se in raste... S tem se veča in raste škoda bližnjemu na njegovi časti... O, kako bomo škodo na dobrem imenu popravili? In z izgubljenim dobrim imenom — kdo ve, kaj je še vse izgubljenega... Izgubi zavoljo našega jezika dobro ime obrtnik — ali ne izgubi tudi naročnikov? Izgubi zaradi našega jezika dobro ime trgovec — ali ne izgubi tudi odjemavcev? Izgubi zaradi našega jezika dobro ime uradnik — ali ne izgubi tudi službe? Izgubi zaradi našega jezika dobro ime duhovnik — ali ne izgubi tudi zaupanja svojih vernikov? O grozne škode! Kako jih bomo popravili?...

Silen greh zoper ljubezen! Ah, ljubezen ne dela tako. Ljubezen dela drugače. Ljubezen, pravi sv. Peter, pokrije obilnost grehov. (1 Petr. 4, 8.) Neresnične pregrehe bližnjega takoj razkrinka za laž in demonsko hudobijo. In kar tiče resničnih, če so še tako gotove — ljubezen jih izkuša izgovarjati; če so še tako velike — ljubezen jih ne pozna, ljubezen govori in pripoveduje rajši vrline bližnjega: kakor ta, ki dobi nagnito jabolko, ne vgrizne v gnilobo, marveč v zdravi del...

O lepa ljubezen, bodi zmerom z našim jezikom! Amen.

XI.

Če premišljujem, odkod je na svetu toliko obrekovanja — pregrehe, ki pripoveduje o bližnjem izmišljene, ali povečuje njegove resnične slabosti — se mi zdi, da odtod, ker o življenju in dejanju bližnjega v svojih mislih tako pogostokrat predrzno sodimo. Kakor namreč v mislih o bližnjem sodimo, tako o njem tudi govorimo. Torej ne da bi kar hudobno lagali o bližnjem — tudi to se sicer dogaja, a taka hudobija je menda vendarle bolj redka —, marveč krivo soditi bližnjega smo tako zelo pripravljeni, da se po besedah sv. Janeza Klimaka zdi, kakor bi hudobni duh na svetu ne imel drugega posla, nego ljudi izkušati, da sami greh delajo, ali pa izkušati jih, da na bližnjem samo greh vidijo.[61] Da, k r i v a, p r e d r z n a s o d b a! Kdo se pregreši z njo? Sodba ni dvom in ni sum. Več je nego oboje. Dvom je negotovost duše, ali je n. pr. dejanje bližnjega slabo ali ne. Razum na nobeno stran ne pritrdi, marveč je neodločen. Sum je nalahno pritrjevanje v to, da je dejanje bližnjega slabo. Sodba pa je odločna misel: Dejanje bližnjega je slabo. Da to prav jasno povem: Mislite

si, da je naša misel kakor tehtnica v roki razuma. Če je tehtnica v ravnovesju, imate dvom. Če se nalahno nagiblje na eno stran, imate sum. Če pa na eno stran potegne in udari do tal, imate sodbo.[62] S predrzno sodbo o bližnjem torej greši, kdor bližnjemu kaj slabega brez zadostnega vzroka prisoja kot gotovo in resnično.[63] Brez zadostnega vzroka; zakaj če so vzroki zadostni, je sodba pametna in ni grešna. Drugače pa je grešna — in naj jaz danes svarim še pred tem grehom zoper ljubezen do bližnjega, pred predrzno sodbo, potem bo treba prihodnjič skleniti to poglavje o ljubezni.

*

Ne sodite, da ne boste sojeni, ne pogubljajte, da ne boste pogubljeni! kliče Kristus (Luk. 6, 37). Zares, kdo nam je dal sploh pravico, soditi bližnjega? Sodnik ne more biti ta, ki je sojenemu enak, marveč samo ta, ki je postavljen nad njim. Če je pa tako, kako bomo mi sodili svojega bližnjega? Ti pa, kaj sodiš svojega brata? bom vprašal z apostolom. (Rim. 14, 10). Ali mar nisi ti to, kar on, slab človek? Kako tedaj sodiš o njegovih dejanjih, namerah, namenih, kakšni so? Kdo te je postavil za višjega, za sodnika čez nas? bom zopet vprašal z večjo pravico nego je vprašal Mojzesa ošabni Hebrejec v Egiptu, ki se je prepiral s svojim bratom. Bog edini bi ti mogel dati oblast, soditi bližnjega. Toda Bog ti je ni dal. Bog prepoveduje raziskavati s preveliko radovednostjo

dejanja drugega. Nikogar ne zalezuj, govori v knjigi Pregovorov, in ne išči krivice v hiši pravičnega! (Preg. 24, 15.) Kdo torej te je postavil za sodnika? Kdo ti je dal pravico, da se nepoklican vtikaš v misli, besede, dejanja bližnjega? Vdreti v tujo hišo brez vsakega dovoljenja, celo ne da bi potrkal na vrata, je vendar skrajno brezobzirno, krivično. In takorekoč vdreti v mišljenje, stremljenje, življenje bližnjega — kako naj ti bo to dovoljeno? Kdo te je postavil za sodnika? Bog sam je sodnik človekov. On, ki je njegov Stvarnik. Zato je dejal pobožni Job prijateljem, ki so se predrzno izražali o njem, češ, da mu je Bog poslal trpljenje zavoljo njegove grešnosti: — Zakaj me preganjate kakor Bog? (Job 19, 22.) Hotel je reči: S kakšno pravico hočete vi nastopati proti meni, kakor sme nastopati le Bog? Odkod si jemljete oblast, ravnati z menoj kakor moji gospodarji, ko ste vendar le meni enaki hlapci istega gospodarja? Kdo vam daje poguma, da sodite o mojem življenju, ko gre ta sodba le samo Bogu, čigar stvar sem jaz in vi? Zakaj me torej preganjate kakor Bog? Ali hočete vi stopiti na njegovo mesto, biti moji sodniki namesto Boga? ...[84]

Ne, moji častiti poslušavci, mi predvsem nimamo pravice, soditi svojega bližnjega. A recimo tudi, da bi jo imeli — ali bi pa mogli biti vsekdar njegovi pravični sodniki? Da bi vsekdar pravično sodili dejanje in nehanje svojega sobrata, bi morali poznati vse misli in namene njegovega srca.

Ali jih poznamo? — Neki vedež se je hotel delati velikega zvezdoznanca in je v družbi preprostih ljudi grozno širokoustno govoril o nebesnih sferah, o razdaljah zvezda, o zakonih njihovega gibanja, o najrazličnejših vplivih planetov itd. — vse s toliko podrobno natančnostjo, da ga je Diogen, ki bahaškega govorjenja ni mogel več poslušati, pomeril z očmi od nog do glave, mu ostro pogledal v obraz ter ga vprašal: Pa koliko je tega, da si ti prišel odtamdol, in koliko časa si prebival med zvezdami, da vse tako natanko veš? ... Podobno, moji častiti poslušavci, bi bilo treba vprašati gotove ljudi, ki sodijo svojega bližnjega tako, kakor da poznajo vse, tudi najskrivnejše njegove misli, želje, namere, namene — vprašati bi jih bilo treba: Pa kdaj ste prišli vi iz srca svojega bližnjega in koliko časa ste bili v njem naseljeni, da tako natanko poznate vso njegovo notranjost? O, ali ni srce človeško nedoumno? Ali ni zopet samo Bog tisti, ki vidi človeku v dno srca? Jaz, Gospod, pregledujem srce in ledvice izkušam, pravi pri preroku. (Jer. 17, 10.) Da, Bog pač, človek pa ne! Saj še svojega lastnega srca ne poznaš, pa delaš, kakor bi poznal srce bližnjega. Ko se izpoveduješ — ali ne praviš velikokrat, da ne veš prav, kako je bilo, ali si privolil v izkušnjavo, ali nisi, ali si imel nespodobno misel rad ali ne, ali si se hudega dejanja veselil, ali si je obsojal... Ne veš natanko, po dobrem izpraševanju vesti ne veš, kako je bilo s teboj samim, s tvojim srcem — in o

bližnjem hočeš soditi z gotovostjo: tako in tako... Ali se ne bojiš, da je tvoja sodba krivična?[65] —

Praviš: Krivična ni, saj sodim po tem, kar vidim in slišim. — O, le počasi! Ti vidiš gotovega človeka, tvojega nasprotnika, iti k drugemu človeku, tudi tvojemu nasprotniku — in že sodiš: Zdaj sta skupaj in udarjata po meni! Ti slišiš, da so bili tu, tam zbrani trije, štirje, ki so drugačnih nazorov nego ti — in že praviš: Zaroto so kovali! Ti vidiš dva mlada človeka, mladeniča in mladenko, drug drugemu prijazno se nasmejati — in že skleneš: Greh je med njima! Ti slišiš, kako ta in oni malo bolj potratno živi — in že udariš: Lahko, ko si je denarja prigoljufal! Ti vidiš duhovna dvakrat, trikrat iti v isto hišo — in že narediš čezenj križ: Ta hodi po prepovedani poti!... O, prijatelj, prijatelj! Ali res misliš, da take tvoje sodbe ne morejo biti krivične? Da niso zares krivične neštetokrat? Ali se nisi že sam velikokrat prepričal, da je bilo drugače, nego si sodil, da si sodil prenaglo, premalo premišljeno, zato krivično. Kateri sodnik, postavljen od legitimne človeške, in torej tudi od božje oblasti, sodi tako? Sodnik, je dejal že Aristotel, mora biti natančen kakor zlatar, da loči pristno zlato resnice od talmi-zlata laži. Zato ne sme iti samo za tem ali onim videzom, marveč mora subtilno preiskati dejanje, vse njegove vzroke, pogoje, okoliščine, kakor je dejal o sebi Job: Reč, ki je nisem vedel, sem prav pridno preiskaval. (Job 29, 16.) Da, pridno

preiskavati smo dolžni, kadar nam je dejanje in življenje bližnjega sploh kaj mar, kadar mislimo, da smo upravičeni ali celo poklicani o njem soditi — pridno preiskavati smo dolžni, z gotovostjo prepričati se, ne pa kar tjavendan predrzno soditi in bližnjemu krivico delati. Bog sam nas tako uči. Hudobija Sodome in Gomore je bila toli škandalozna, da je okužila že vso okolico; teža pregreh je bila tako jasna in očita, da je sama vpila za maščevanje k nebu. In vendar je dejal Bog, da mora, preden obsodi hudobneže, še natanko preiskati njihovo početje. Dol bom stopil in pogledal, je dejal, ali je njih dejanje tako hudobno, kakršno je vpitje, ki je do mene prišlo, da vem, ali je tako ali ne. (Mojz. 18, 20.) Ne, pravi sv. Gregor, kakor bi res Bog, ki vse ve, potreboval še natančnejših informacij, marveč zato je tako govoril, da bi bili mi, ki nič ne vemo, opozorjeni, kako moramo ravnati, preden koga sodimo. Dal nam je zgled — to so besede svetega učenika — dal nam je zgled, kako ne smemo človeka predrzno greha obdolžiti, preden ni greh dokazan.[66] Ah, seveda ne! Tista mladenka, o kateri ti zaradi njene živahnosti sodiš, da je že prodala svoje poštenje — je lahko najnedolžnejše dekle celega mesta. Tista žena, o kateri ti zaradi njene lepše obleke misliš, da je potratna — je lahko najvarčnejša gospodinja; tisti mož, o katerem slišiš, da je tako malo doma in iz tega sklepaš, da hodi po prepovedanih potih — je

lahko najzvestejši mož na svetu. Tisti mladenič, ki si ga slučajno videl izpregovoriti s sumljivo osebo in si precej pri sebi dejal: Tudi ta je izmed njene druščine — je lahko najčistejši mladenič, kar jih poznaš... In tako dalje in tako dalje. —

*

Ne sodite, da ne boste sojeni! Da nič ne rečem o težki, strogi sodbi božji na onem svetu, sojeni, o prijatelji, bomo že od ljudi tu na zemlji, če mi predrzno sodimo. Kaj, ali ne bodo z večjo pravico nego sodimo mi brez dokaza o drugih, ali ne bodo z večjo pravico drugi o nas sodili, rekoč, da imamo pač svoje bližnje za take, kakršni smo sami? Zakaj, res je tako, dragi moji: Kdor je sam hudoben, najde greh in strast povsod... Lastna hudobija, strast, greh omračé našo sodbo o bližnjem podobno, kakor pri zlatenici rumena žolčna barva, ki se razlije v kri in tudi oko rumeno pobarva, baje povzroči, da človek vse rumeno vidi.[67] Kdor pa je dober, kreposten, ta vidi le rajši dobroto in krepost tudi na drugih: čebela srče iz taistih rož med, iz katerih pije pajek strup.

Zato pa, moji častiti poslušavci, namesto da lahkomiselno in predrzno sodimo druge in tako grešimo zoper ljubezen do bližnjega, rajši glejmo sebe! Kadarkoli je imel sv. Bernard izkušnjave, da bi sodil bližnjega, je dejal: Bernard, poglej rajši, kako je s teboj! Daj, da boš imel ti svoje stvari v redu in pusti druge! In kaj drugega nas je

hotel učiti Kristus, ko je farizejem, ki so hrupno obsojali prešustno ženo, dejal: Kdor izmed vas je brez greha, tisti naj prvi vrže kamen vanjo...

Še enkrat torej: Preden v srcu obsodimo bližnjega — sodba, ki potem kmalu tudi kot zla govorica kroži od ust do ust —, preden v srcu obsodimo bližnjega, da je hudoben, lažniv, zahrbten, obrekljiv, goljufiv, prevzeten, nečist in kajvem kaj še vse — poglejmo v svojo lastno dušo... sodimo sebe in pustimo, da bo bližnjega sodil Bog! Amen.

XII.

Danes moram kakorkoli končati govore o ljubezni do bližnjega. Pred nami je sv. Božič.* Zopet gledamo v jaslicah Njega, ki je najvišji zgled ljubezni, ki hodi v zgodovini človeštva na čelu brezkončnemu sprevodu vseh dobrih, dobrotnih, od ljubezni navdahnjenih, ki jim ni ohranil imen noben človeški spomin in nobena knjiga — ljudi iz vseh stanov: delavcev, zdravnikov, duhovnikov, učenjakov, žená, mater, poslov. Vsem na čelu koraka naš učlovečeni Bog Jezus Kristus. Ne samo, da je kot Bog ljubezen sama; tudi kot človek otvarja vrsto vseh ljubečih. Iskreno ljubi otroke in preproste prav tako kakor oblastnega Pilata in učenega Nikodema. Kristus je dobri pastir, ki se brez ozira na družabne predsodke bliža grešnikom, se pogovarja s Cahejem in Magdaleno in je milostljiv razbojniku na križu. Kristus objema s svojo ljubeznijo prijatelje in sovražnike. V bridkosti svoje smrtne ure skrbi za svojo Mater, ki mu je življenje dala,

* Govor je bil govorjen IV. adventno nedeljo, ki je bila l. 1922 obenem božična vigilija.

in moli za svoje mučitelje, ki mu življenje jemljejo. Svojemu dragemu učencu Janezu dá počivati na svojem srcu in Judežu ne odtegne svojega lica. Sočutno nasičuje lačno ljudstvo in žalostni vdovi obudi sina. Gobave in nadložne zdravi in poučuje nevedne in neuke.[68] O Jezus, ti vzor ljubezni! Pred temi jaslicami, v katerih te zopet vidimo začenjati življenje ljubezni, pripogibljemo svoja kolena in molimo tvojo vseobsežno, brezdanjo ljubezen do nas ljudi. O Jezus, naj te posnemamo v veliki ljubezni do bratov svojih! Gospod, ali nam ne boš mar tudi poplačal, če te posnemamo — in ljubimo, kakor si ti ljubil in ljubiti zapovedal? Da, predragi, še to premislimo na koncu vsega, k a j n a m b o p l a č i l o, če zvesto izpolnjujemo zapoved: Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe! —

*

Plačilo za našo ljubezen do bližnjega nam bo predvsem veliko in resnično dušno veselje. Tolstoj je v svoji mladosti doživel nekaj, kar je nepozabno vplivalo nanj. V hiši svojega očeta je pomagal nekega dne služabniku razpostaviti kozarce po mizi. Po tej mali uslugi pa je občutil v srcu dotlej nepoznano srečo, da si je dejal: O, kako slab sem bil doslej! O, da bi vendar mogel postati dober in srečen v prihodnje! Mladega moža je napolnilo z začudenjem, da more tako majhna dejanska dobrota, izkazana bližnjemu, obuditi v človekovem srcu tako močno in veliko veselje. Vedel je, s ko-

likim trudom in kolikimi žrtvami si kopljejo vodnjake veselja drugi ljudje; toda to, do česar prikopljejo, je kvečemu plitva vodica. Ljubezen do bližnjega pa razgiblje v vsakem srcu mogočne sunke veselja, tako da tone v njem duša. — Alban Stolz pripoveduje nekje o usmiljeni sestri, kateri se je zdel vsak dan praznik. Veselje, izvirajoče iz požrtvovalne ljubezni do bližnjega, je zalivalo njeno dušo. In taisto veselje napaja dušo otroka, ki nesebično deli z drugim otrokom svoj kosec kruha. Pa tudi sam veliki milijarder Carnegie je moral priznati, da ni bil srečen zaradi svojega bogastva, marveč zaradi svoje dobrodelnosti. Dajati, to pomeni zame srečo, je dejal; srečen sem zato, ker morem srečo krog sebe sipati. — In to veselje, moji častiti poslušavci, se razlikuje od večine drugih veselj po tem, da je nemotno, čisto vse do dna. To ni veselje kaljeno s solzami, z bridkostmi, s prevarami; to ni veselje, pomešano z zanemarjeno dolžnostjo, z očitki slabe vesti; to ni tisto veselje greha, zaradi katerega je morala biti duša Kristusova žalostna do smrti, ne, to je vedro, plemenito, rajsko veselje. — In takorekoč neminljivo je to dušno veselje, s katerim nam Bog plačuje našo ljubezen do bližnjega. Njegov srebrni vir ne prižubori v srce samo za tisti hip, ko bližnjemu izkažemo ljubezen, da takoj usahne, kakor druga veselja tako naglo minejo — — ne, vir tega veselja teče vse življenje. Še osemdesetletnega starčka napolnjuje z radostjo spomin na dobro

delo, ki je je storil nemara kot petnajstleten mladenič; da, celo noter v smrtno uro se blagodejno razliva tok tega veselja: mogočno valovi in namaka puščavo naših poslednjih dni na svetu ter odnaša z zemlje našega srca navlako bridkosti in smrtne bojazni... O, vidi se, da teče studenec tega veselja iz samega božjega Srca in da je studenec vode, žubroreče v večno življenje. (Jan. 4, 14.)[69]

Predragi! Ali je kdo izmed vas žalosten? Ali je bolan na duši? Ali je njegova notranjost kakor izsušena njiva, nerodovitna vsakega veselja? O, pojdi in delaj dobra dela ljubezni! Odpri svoje predale, bogatin, in dêli miloščino; vsaj nekaj lačnih nasiti, nekaj nagih obleci, nekaj bolnikom in sirotam polajšaj gorje — in videl boš, da bo veselje z mogočnim valom plusknilo v tvoje srce! In ti drugi, sovražniku svojemu iz srca odpusti, privošči mu lepo besedo, lep pogled, podaj mu roko v spravo, stori mu uslugo, odpusti mu sedemkrat in sedemdesetkrat sedemkrat — in videl boš, kako bo zaplalo veselje v tvojem revnem srcu! In še drugi, izkaži duhovno delo usmiljenja, posvari v ljubezni svojega brata, pokaži mu pot iz zmote k pravičnosti, pouči nevednega, obupanemu preženi dvom srca, ustavi pohujšanje, kjer je ustaviti moreš — in videl boš: veselje, pravo, pristno veselje bo poplavljalo tvojo dušo. Spomni se trpečih bratov in sester v očiščujočem ognju vic, moli zanje, daruj, rešuj, gasi plamen —; preženi iz srca vsako

trpkost do bližnjega —; nevoščljivosti ne daj prostora in obstanka v srcu —; ne govori krivega pričevanja zoper brata svojega, ne raznašaj njegovih slabosti, ne opravljaj, ne obrekuj, ne kradi časti, čeprav ti je duša užaljena, premaguj se, bodi plemenit — in okusil boš veselje, ki bo valovalo v tvojem ubogem srcu!... O vi vsi, ki se čutite nesrečne, storite bližnjemu dobro zavoljo Boga, zavoljo Jezusa, ki gre s svojo ljubeznijo pred vami kakor goreči steber pred Izraelci — in videli boste, kako hitro se bo vaša žalost izpremenila v vriskajoče veselje! —

To je eno plačilo za ljubezen — veselje duše. Drugo pa je — ljubezen božja. Pravzaprav še ljubezen človeška prej. Zakaj pri vsem tem, da je marsikje in marsikdaj resničen pregovor: Nehvaležnost je plačilo sveta — je pa vendar tudi gotovo, da ljudje stokrat rajši pomagajo takemu, ki jim dobro dela in jih ljubi, nego tistemu, ki jim je sovražen ali se za njihove potrebe ne briga. In tudi to seveda ni brez pomena. Zakaj človek je socialno bitje — drug je navezan na pomoč drugega. Posamezen človek, sem dobro bral nekje, je prej mravlja nego bog; in če je še tak orjak, ne bo nikoli mogel dolgo nositi — kakor Atlas — celega sveta na svojih plečih.[70] Zato je veliko vredno, da tudi nas drugi ljudje ljubijo; in ljubili nas bodo, če jih mi ljubimo. — Toda ako bi naša ljubezen do bližnjega tudi nikjer na zemlji ne našla odmeva, v nebesih ga bo našla gotovo. Če bi

nam ljudje tudi vsako našo dobrohotno besedo povračali z zaničevanjem; če bi za vsak košček kruha, ki jim ga podelimo, vrgli kamen na nas — Bog ne bo delal tako. Božja ljubezen nam je gotovo plačilo za našo ljubezen. Kako ne! Če Bog ljubi vse stvari in vse ljudi, v gotovi meri tudi največjega hudodelca, ali ne bo Bog Oče ljubil s posebno ljubeznijo tistih, ki s svojim od ljubezni napolnjenim mišljenjem in življenjem kažejo, da so prav posebno otroci njegovi? In Bog Sin bo s posebno ljubeznijo ljubil tiste, ki izpolnjujejo željo, prošnjo njegovega srca, novo zapoved njegovo: Novo zapoved vam dam, da se ljubite med seboj, kakor sem vas jaz ljubil (Jan. 13, 34). In Bog Sveti Duh bo s posebno ljubeznijo ljubil tiste, ki imajo v sebi duha od njegovega duha, ogenj od njegovega ognja, ljubezen od njegove ljubezni. Cela sv. Trojica bo s svojo ljubeznijo prebivala v srcu njega, ki goji in neti v sebi ljubezen do bližnjega. O, srečen tak človek! Ali se ne bo ta ljubezen troedinega Boga, razlita nanj, pokazovala tudi v vidnem, zunanjem blagoslovu? Resnično, čudno je, kako ljudje, ki so brez ljubezni do bližnjega, doživljajo pogostokrat težke katastrofe. Kako ta in oni z višine zemeljskega blagostanja, z viška časti in ugleda telebi naenkrat v prepad uboštva, sramote in nečasti. Zapustil ga je blagoslov božji... Nasprotno pa dobrih, z ljubeznijo do bližnjega prežetih ljudi Bog nikoli ne zapusti. Že psalmist je to premišljeval. Blagor mu, govori v 42. psal-

mu, kdor se spominja ubogega in potrebnega; njega bo Gospod rešil hudi dan (Ps. 42, 2.). Da, čudežno Bog takim velikokrat pomaga v stiskah, jih rešuje iz nevarnosti, jih blagoslavlja pri blagu in živini in otrocih, jih vodi že v tem časnem življenju od sreče do sreče, od uspeha do uspeha, tako da se kar očividno izpolnjuje nad njimi ona beseda iz knjige Pregovorov: Kdor se ubogega usmili, na obresti posodi Gospodu, in mu bo povrnil (Preg. 19, 17), ali, kakor je dejal pobožen mož, ko so ga grajali zaradi njegove velike darežljivosti: Pri taistih vratih, pri katerih gre miloščina vun, gre božji blagoslov noter!...[71]

*

Predragi! Obdelajmo svoja srca po tistih obrisih, ki jih je Bog sam začrtal vanja, po obrisih ljubezni in usmiljenja! In če bi se zdelo naše srce še tako trdo, verjemimo, da se dá izklesati iz njega ljubezen. Michelangelo je nekoč stal zamišljen pred sirovo skalo marmorja, in ko so ga vprašali, čemú tako pazljivo motri kamen, je dejal mojster, da je v kamenu angel, ki ga mora priklicati na dan.[72] Prelep odgovor! Seveda je bilo treba vztrajnega dleta in mojstrske roke... Tudi v naša srca je od Boga skrito zarisana ljubezen. Treba je dleta in treba je mojstrske roke, da obdelamo svoje srce in prikličemo njeno podobo na dan. Dleto imamo, to je naša volja. Z dletom močne volje vztrajno klešimo, da odklešemo robove svojega srca! Vsak ve sam najbolje, kakšni so njegovi robovi: eden se nagiblje k skoposti, da ima zaprto dlan za reveža; drugi k maščevavnosti, da mu je tako težko odpustiti sovražnikom; tretji k nevoščljivosti, da nikomur nič dobrega ne privošči; četrti k sovražnosti, da je poln zamer do bližnjega; peti sploh s slabim življenjem pohujšuje svoje sobrate... O, klešimo! Odbijajmo robove! Vsak dan delajmo, da naredimo iz src umotvore krščanske ljubezni! Dleto imamo — voljo. Treba je seveda tudi mojstrske roke. Te sami iz sebe nimamo. Toda božja roka bo z nami. Bog bo dal milosti. Rad je bo dal. Molimo, prosimo ga! Molimo, kakor je rad molil veliki mojster Beethoven: Samo eno te prosim, moj Bog, je dejal, ne nehaj delati v meni, da bom čedalje boljši! Daj, da se na kakršenkoli način, zmerom vračam k tebi in da sem rodoviten dobrih del![73] — Da, usliši nas Bog vse, da bomo rodovitni dobrih del, ki jih zori ljubezen! Amen.

Opombe.

(Literatura.)

[1] Prim. P. Fr. Hunolt, S. J., Christliche Sittenlehre. Bd. VIII. 2. Aufl. Regensburg, 1878. G. J. Manz. Str. 211 nsl. in 206.

[2] Hunolt, ib., str. 208.

[3] Gl. Lud. Mehler, Beispiele. III. Bd. 3. Aufl. Regensburg. 1851. G. Manz. Str. 89.

[4] Gl. Allioli - Wolf, k Mat. 5, 43, pod črto 45.

[5] Prim. Hunolt, o. c., Bd. XII., str. 272.

[6] Prim. Mehler. Beispiele, III., str. 80.

[7] Prim. W. Wilmers, S. J., Lehrbuch d. Religion. Bd. III. Münster i. Westfallen 1911. Aschendorff'sche Buchhandlung. Str. 49 pod črto.

[8] Gl. Bonifaz Wöhrmüller, O. S. B., Das königliche Gebot. Kleine Kapitel von der Nächstenliebe. Kempten 1921. Kösel & Pustet. Str. 22.

[9] Prim. Wöhrmüller, o. c., str. 39—40.

[10] Prim. Mich. v. Faulhaber, Zeitfragen u. Zeitaufgaben. Freiburg i. Breisgau, 1915. Herder. Str. 237.

[11] Prim. Wöhrmüller, o. c., str. 41.

[12] Gl. Faulhaber, o. c., str. 234.

[13] Prim. Wöhrmüller, o. c., str. 48 nsl.

[14] Prim. Faulhaber, o. c., str. 241.

[15] Wöhrmüller o. c., str. 134.

[16] Wöhrmüller, o. c., str. 129.

[17] Prim. Wöhrmüller, o. c., str. 272.

[18] Prim. Wöhrmüller, o. c., str. 274—275.

[19] Mehler, Beispiele, III., str. 66.

[20] Mehler, l. c.

[21] Gl. Germaniker - Korrespondenzblatt (als Manuskript gedruckt). Mainz, 1922. Heft 2. (1. Okt.)

[22] Fern der Himmel und die Tiefe nah — Sterne, warum seid ihr noch nicht da? (C. F. Mayer.) Cit. Wöhrmüller, o. c., str. 137.

[23] Prim. Wöhrmüller, o. c., str. 292.

[24] Gl. Wöhrmüller, ibid.

[25] Prim. Wöhrmüller, o. c., str. 153.

[26] Prim. Carl' Ambrogio Cattaneo, Lezioni sacre. Parte I. Lez. LXIII. Opere. Tomo I. Venezia, 1745. Niccolò Pezzana. Str. 178.

[27] Prim. Wöhrmüller, o. c., str. 154.

[28] Prim. Wöhrmüller, o. c., str. 156.

[29] Gl. Wöhrmüller, o. c., str. 157.

[30] Prim. Joh. Ev. Zollner, Predigten f. Bürger u. Landmann. 2. Bd. 2. Aufl. Regensburg 1859. Manz. Str. 569.

[31] Prim. P. Segneri, S. J., Il cristiano instruito nella sua legge. Torino 1881. Giac. Marietti. P. II. Ragg. XX. n. 15.

[32] Gl. Segneri, l. c., n. 17.

[33] Prim. Segneri, ibid.

[34] Prim. Wöhrmüller, Das königliche Gebot, str. 234.

[35] Wöhrmüller, o. c., str. 343.

[36] Gl. Allioli - Wolf, k temu mestu, pod črto 8.

[37] Prim. Spirago, Kath. Volkskatechismus. 11.—17. Tausend. Trautenau. 1896. II. T. Str. 97.

[38] Prim. Segneri, Il cristiano. P. I. Ragg. XXI., n. 12.

[39] Prim. Segneri, l. c., n. 8.

[40] Segneri, ibid., n. 20.

[41] Gl. Mehler, Beispiele, Bd. III. Str. 487.

[42] Prim. Cattaneo, Lezioni sacre. P. I. Lez. LXIII. Opere. Tomo I. Str. 174.

[43] Prim. Wöhrmüller, Das königl. Gebot, str. 87.

[44] Gl. Cattaneo, o. c., str. 175.

[45] Gl. Veliki katekizem, vpr. 780.

[46] Wöhrmüller, o. c., str. 89.
[47] Wöhrmüller, ibid.
[48] Prim. Wöhrmüller, o. c., str. 91.
[49] Prim. P. Fr. Hunolt, S. J., Christliche Sittenlehre. III. Band. Str. 292—293.
[50] Prim. Hunolt, o. c., str. 296.
[51] Gl. Hunolt, o. c., str. 298.
[52] Prim. Hunolt, o. c., str. 279—280.
[53] Prim. Hunolt, o. c., str. 280.
[54] Prim. Cattaneo, Lezioni sacre. P. II. Lez. XII. Opere. T. I., str. 246.
[55] Prim. Wöhrmüller, Das königliche Gebot, str. 193 nsl. passim.
[56] Glej Veliki katekizem, vpr. 462 in 461.
[57] Prim. Spirago, Volkskatechismus, II. str. 114.
[58] Wöhrmüller, o. c., str. 202.
[59] Gl. A. Kühnl, Lehrbuch d. kath. Religion. II. T. Sittenlehre. Wien 1906. Pichler's Witwe u Sohn. Str. 114.
[60] Prim. Wilmers, Lehrbuch d. Religion. III., str. 396.
[61] Prim. Segneri, Il cristiano. P. I. Ragg. XXVIII. n. 1.
[62] Prim. Segneri, l. c., n. 2.
[63] Vel. katekizem, vpr. 460.
[64] Prim. Segneri, l. c., n. 3.
[65] Prim. Segneri, l. c., n. 5.
[66] Prim. Segneri, l. c., n. 7.
[67] Prim. Cattaneo, Lezioni. P. II. Lez. XV. Opere. Tom. I., str. 254.
[68] Wöhrmüller, Das königliche Gebot, str. 383.
[69] Prim. Wöhrmüller, o. c., str. 313—319.
[70] Wöhrmüller, o. c., str. 329.
[71] Prim. Wöhrmüller, o. c., str. 334 nsl.
[72] Wöhrmüller, o. c., str. 374.
[73] Wöhrmüller, o. c., str. 377.

V isti založbi Prodajalne K. T. D. H. Ničman v Ljubljani je izšlo istega avtorja:

Brez vere. Devet govorov o neveri. (8°, str. 80; cena: v prodajalni 5 Din, po pošti — denar naprej — 6 Din, po povzetju 8 Din.)

Za resnico. Osemnajst obrambnih govorov. (8°, str. 168; cena: v prodajalni 8 Din, po pošti — denar naprej — 9 Din, po povzetju 12 Din.)

O dveh grehih. Trinajst govorov za moralo. (8°, str. 117; cena: v prodajalni 10 Din, po pošti — denar naprej — 11 Din, po povzetju 14 Din.)

Začetek in Konec. Petnajst govorov o življenju našega življenja. (8°, str. 151; cena: v prodajalni 14 Din, po pošti — denar naprej — 15 Din, po povzetju 18 Din.)

Velika skrivnost. Sedemnajst govorov o zakonu. (8°, str. 151; cena: v prodajalni 16 Din, po pošti — denar naprej — 17 Din, po povzetju 20 Din.)

* * *

Iz nekaterih novejših ocen:

[Brez vere — Za resnico.]

Što podaje osobitu vrijednost ovim dvjema knjigama, jest solidna njihova sadržina. Govori se ovi čitaju s velikim zanimanjem, čitaju se lako, jer su kratki, jer se dokazi željeznom logikom nižu jedan do drugoga, a opet svaki čas je umetnuo autor kakovu zgodu, kakovu izjavu velikoga kojega čovjeka. Svi su ovi govori savremeni. Lijepo će ih moći upotrijebiti gospoda župnici u gradovima, u većim mjestima, a moći će ih upotrijebiti i na selima, jer se nažalost i seoski svijet stao otuđivati Crkvi i vjeri, pa treba i njemu jedre kršćanske apologije, katoličke istine. Poradi solidne svoje savremene sadržine moći će ove dvije knjige svećenstvo preporučivati i svjetovnjacima, da ih čitaju. Siguran sam, da će ih svaki svećenik i svjetovnjak čitati s velikom korišću. Oprema je knjiga vrlo ukusna, fina: i papir i tisak krasan, zato i vanjštinom svojom ove knjige privlače.

(»Katolički list«, Zagreb, 1922, teč. 73, br. 9.)

[Brez vere — Za resnico — O dveh grehih.]

Dr. Opeka odlikuje se posebnom govorničkom vještinom i darom. A to izbija iz svih njegovih govora. Oni se vrlo ugodno čitaju, jer privlače i s aktuelnošću i s govorničkim sastavkom. Osim toga oni su i uvjerljivi. To je očit znak, da je govornik sam uvjeren o čemu govori, pa može, da i u čitateljima ili slušateljima isti učinak proizvede. — Malo je danas govora, koji se odlikuju s ovakovim prednostima kao govori Dra. Opeke...

(»Nova revija«, Dubrovnik, 1922, god. 1, br. 4.)

*

[Brez vere — Za resnico — O dveh grehih — Začetek in Konec.]

Dr. Opeka nam je v dveh letih podal štiri zbirke svojih vzornih govorov, ki jih je govoril v stolni cerkvi sv. Nikolaja v Ljubljani. Resnice, ki nam jih razlaga, niso nove; beseda božja so, ki je vedno ista. A vendar imamo v njih nekaj povsem novega, ker nismo navajeni, da bi nam kdo v taki obliki podajal nauk Kristusov, razkrival in lečil rane moderne družbe. Vsi govori brez izjeme so vsetransko premišljeni, globoko zasnovani po gotovem načrtu, vsi gredo za tem, da grade v svojih poslušavcih stavbo duhovnega življenja od prvih početkov više in više. — — — — — — — — —

Govori se odlikujejo po teološki temeljitosti, obenem pa tudi toliki jasnosti, da jih lahko razume vsak vsaj nekoliko naobražen človek. Več govorov skupaj navadno tvori celoto zase, a vendar tako, da so tudi posamezni govori nekaj povsem enotnega in samostojnega. Pri vseh govorih vidimo, kako je treba homiletična pravila praktično uporabljati. Uvodi so navadno bolj kratki, pa taki, da morajo vzbuditi pozornost poslušavcev. Glavni stavek je redno točno označen, dispozicija v razpravi jasna. V razpravi sami uporablja vsa sredstva, ki so govorniku na razpolago, da govori živo in jasno in srca poslušavcev potegne za seboj. Zelo spretno uporablja retorična vprašanja, antiteze, nagovore, brezvezje, medvezje, vzklike. Nadvse živahna je komunikacija s poslušavci. Iz vsakega stavka se vidi, koliko je govornik razmišljal, preden je zapisal določeno besedo in preden ji je odločil določeno mesto v stavku. Zato ni nikjer nič preveč, nič premalo. Sklepi govorov so vedno krepki in v dobrem pomenu besede originalni. Jezik je skoz in skoz pravilen, slog lep, na nekaterih mestih prav pesniški, slikanje naravnost plastično. Opekovi govori učinkujejo, če jih poslušaš, pa tudi, če jih samo pazljivo prebiraš. Nedvomno jih moramo uvrstiti v prvo vrsto slovenske homiletične literature.

(»Bogoslovni Vestnik«, Ljubljana, 1923, leto 3., zv. 2.)

*

[Začetek in Konec.]

Pisac je vrstan govornik, originalan u prispodobama iz prirode i povjesti, kratak i pun sadržine, te uvjerava i ostavlja duboki dojam u duši čitaocâ.

(»Život«, Travnik, 1923, god. 4., br. 4.)

*

[Začetek in Konec.]

Jest to patnáct řečí o Kristu, z nichž v prvních 5 dokazuje se božství Ježíše Krista na základě jeho života, svatosti jeho učení, osobní jeho svatosti, jeho vševědoucnosti a všemohoucnosti. Dalších 5 postních řečí obírá se tělesným i duševním utrpením Krista jaku »muže bolestí«. Konečně pak v posledních 5 hovoří o Nejsv. Srdci Ježíšovu, a to o historii jeho úcty, o jeho lásce k nám, o lásce Božského Srdce, jak se projevuje v Eucharistii (redamatio), o usmiřování (reparatio) a pak o napodobení ctností Srdce Páně. Nejvýše cením promluvy o božství a zvláště o Srdci Ježíšovu. Jest to opravdu výkvět duchovního řečnictví slovinského. Spisovatel ušlechtilou formou a bez zbytečných slov a přikras apeluje na rozum i cit posluchačů. Sloh je lapidární, i prostému člověku přístupný, pestrý, živý a hojne propletený citáty z Písma i příklady z dějin. Jest to opravdu vzorna ukázka »slova božího«. Od téhož spisovatela vyšly po převratu v pravý čas ještě tyto homiletické práce: »Brez vere« (9 řečí o nevěře), »Za resnico« (18 řečí apologetických) a »O dveh grehih« (13 řečí mravoučných).

(»Časopis katol. duchovenstva«, Praga, 1923, roč. 64, zv. 6 a 7.)

*

[Velika skrivnost.]

— — — Res ginljivi, prepričevalni, srce in mozg pretresujoči so li Vaši govori in bodo gotovo zveličansko vplivali za preporod moderne propale družbe. V prihodnjem »Folium ecclesiasticum Archidioecesis Goritiensis« jih bom svoji duhovščini prav toplo priporočil, da seže po njih in jih ljudstvu predava.

(Pismo Nj. Eks. goriškega nadškofa metropolita dr. Fr. Borg. Sedej-a.)

*

[Velika skrivnost.]

Že dolgo mi ni nobena knjiga tako ugajala, kakor le-ta. Prišla je ob enajsti uri; bila je že zdavnaj skrajno potrebna. Svetovna vojna ni menda nikjer hujše pustošila, kakor v krogih družinskega

življenja. Njene strahovite posledice na okrvavljenih bojnih poljanah, po razrušenih mestih, trgih in vaseh se bodo v teku nekaterih let več ali manj popravile, a grozovita razdejanja v družinah se bodo poznala — usque ad tertiam generationem. Kdo ve, kdaj bo prišla izprijena mladina zopet na prava pota? Kdaj bo zopet obnovljena onečaščena svetost oskrunjenih zakonskih vezi? Dr. Opeka kaže na rak-rane zakonskega življenja, ki so nastale posebno hude med vojno in po vojni ter nasvetuje za nje učinkovita zdravila... V 17 oduševljenih govorih o zakonu razpravlja svojo snov. ... Oblika vseh govorov je dovršena. Jezik uglajen, kakršnega smo vajeni pri vseh spisih dr. Opeka. — Knjiga bo zelo dobrodošla dušnim pastirjem, ki bodo iz nje pobirali zlata zrna za enake govore, ki so sedaj silno potrebni in času primerni. A tudi laiki, posebno zakonski, bodo našli v njej obilico spodbudljivih naukov.

(»Čas«, Ljubljana, 1923, l. 17, zv. 6.)

*

[Začetek in Konec — Velika skrivnost.]

Najbolji slovenski homilet, učitelj homiletike na ljubljanskem sveučilištu Dr. M. Opeka već je poznat našoj čitalačkoj javnosti, po trima svojim zbirkama govora, koje je održao pred silnim mnoštvom slušateljstva u stolnoj crkvi Sv. Nikole u Ljubljani. Ocenjujući te tri zbirke, mi smo se vrlo pohvalno izrazili i o prednostima govora i o vrlinama govornika. Svoj prvašnji sud nemamo nego da ponovimo i još bolje naglasimo sada, kad ocjenjujemo ove dvije nove zbirke govora, koje je držao u istoj stolnoj crkvi. — — — Bistrina, plastičnost i slikovitost jesu prednosti, kojima se odlikuje svaki govor Dra. Opeke. Zato i jesu njegovi govori tako privlačivi. Govori Dra. Opeke odaju, da je on svoju govorničku vještinu stekao kod velikih govornika, posebno kod O. Pavla Segneri-a. Mi ih svojim čitateljima ne možemo nego preporučiti, jer će tu naći stvari zgodnih, poučnih i praktičnih, kojih ne bi našli kod toliko drugih propovjednika.

(»Nova revija«, Dubrovnik, 1923, god. 2, br. 2.)

* * *

NAJNOVEJŠE! Obenem s to knjižico je izšlo od istega avtorja v isti založbi:

KAM GREŠ? — Sedem govorov o božjih klicih.